

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на здобуття освітнього рівня «бакалавр»

на тему:

«ОБЛІК, АУДИТ ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ»

Виконала: студентка 2-го курсу,
групи ООст(з) - 21
спеціальності 071 Облік і оподаткування
Боберська Т.В.

Керівник: д.е.н., професор
Дмитришин Л.І.

Рецензент: д.е.н., професор
Шеленко Д.І.

Івано-Франківськ – 2021 р.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет Економічний
Кафедра Обліку і оподаткування
Освітній рівень “бакалавр”
Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

(підпис)

Баланюк І.Ф.

(прізвище, ім'я, по батькові)

“12” жовтня 2020 р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студента

Боберська Тетяна Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Облік, аудит та аналіз фінансових результатів діяльності комерційних банків

керівник роботи: Дмитришин Леся Ігорівна, д. е. н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Перелік питань, які потрібно розробити:

- обґрунтувати сутність фінансових результатів діяльності комерційних банків;
- провести аналіз теоретичних, методологічних та практичних аспектів банківських фінансових результатів діяльності ;
- здійснити аналіз особливостей обліку операцій з фінансових результатів діяльності комерційних банків;
- зробити аналіз процесу аудиту операцій з фінансових результатів діяльності комерційних банків ;
- ознайомитись із первинними документами, внутрішньою та зовнішньою фінансовою звітністю банку;
- провести аналіз фінансового стану та основних показників діяльності установи банку відповідно до заданого алгоритму аналізу;
- запропонувати шляхи вдосконалення методології обліку та аудиту операцій банку, виходячи з фінансових результатів діяльності;

- зробити висновки.

3. Дата видачі завдання 13.10.2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Розділ 1. Теоретичні засади оцінки фінансових результатів діяльності банку	19.02.2021 р.	виконано
2	Розділ 2. Облік і аналіз оцінювання фінансових результатів діяльності банку	16.03.2021 р.	виконано
3	Розділ 3. Аудит ефективності банківської діяльності	16.04.2021 р.	виконано

Студент

(підпис)

Боберська Т.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Дмитришин Л.Г.

(прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України

**ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»**

Економічний факультет

ВІДГУК

на дипломну роботу
студентки 4 курсу групи ООст(з) - 21

Боберської Тетяни Володимирівни

на тему: **“ОБЛІК, АУДИТ ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ
РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ”**

Актуальність теми. Банківський сектор є основою розвитку внутрішнього фінансового ринку країни, а його стійка діяльність дає змогу процвітанню економіки країни. Ґрунтуючись на даних обліку, оцінки та аудиту фінансових результати діяльності, можна прогнозувати напрямки підвищення ефективності як окремого банку, так і банківської системи в цілому. Такого роду аналіз сприятиме виробленню й прийняттю необхідних управлінських рішень.

Мета дослідження. Дослідження теоретичних та методичних аспектів, пов’язаних з організацією обліку та аудиту операцій банку, оцінка фінансових результатів його діяльності, а також розроблення практичних рекомендацій щодо шляхів їх удосконалення.

Об’єкт дослідження є фінансові результати діяльності комерційних банків.

Недоліки. Незважаючи на наукову і практичну цінність роботи, доцільним було дослідити питання особливостей формування звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Однак дане зауваження має

рекомендаційний характер не знижує рівень виконання роботи.

Загальний висновок. Випускна робота Боберської Тетяни Володимирівни на тему: «Облік, аудит та аналіз фінансових результатів діяльності комерційних банків» є завершеним, поглибленим, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом і оформленням відповідає вимогам щодо таких робіт, допускається до захисту з позитивною оцінкою, а її автор заслуговує присудження першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 "Облік і оподаткування".

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної кібернетики
ДВНЗ "Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника"

Л.І. Дмитришин

"28" травня 2021 р.

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Економічний факультет

**РЕЦЕНЗІЯ
НА БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ**

студентки 4 курсу групи ООст(з) - 21
Боберської Тетяни Володимирівни

на тему: **“ОБЛІК, АУДИТ ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ
ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ”**

Актуальність теми. Стійка банківська система є обов'язковою умовою стабільного соціально-економічного зростання в Україні. Банківські установи України проходять складні випробування в умовах частих змін в економічній та політичній ситуації, яка складається в країні. Такі зміни умов функціонування, незахищеність від зовнішнього середовища, вплив негативних внутрішніх факторів зумовлюють необхідність до постійного удосконалення банківської діяльності та пристосування до нових умов.

Банки є суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність на засадах комерційного розрахунку, що передбачає відшкодування за рахунок доходів усіх витрат та отримання прибутку. Світова фінансово-кредитна криза, політична нестабільність негативно вплинули на фінансові результати діяльності вітчизняних банків і зумовили кризові явища у вітчизняній банківській системі. Саме тому питання, які пов'язані із формуванням позитивних фінансових результатів діяльності банків, набувають особливої актуальності, оскільки від них залежить не лише стійкість вітчизняної банківської системи, а подальший розвиток економіки України.

Основна мета бакалаврської роботи полягає в дослідженні теоретичних та методичних аспектів, пов'язаних з організацією обліку та аудиту операцій банку, оцінці фінансових результатів його діяльності, а також розробленні практичних рекомендацій щодо шляхів їх удосконалення.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені та вирішувалися такі **завдання**: обґрунтувати сутність фінансових результатів діяльності комерційних банків; провести аналіз теоретичних, методологічних та практичних аспектів банківських фінансових результатів діяльності; здійснити аналіз особливостей обліку операцій з фінансових результатів діяльності комерційних банків; зробити аналіз процесу аудиту операцій з фінансових результатів діяльності комерційних банків; ознайомитись із первинними документами, внутрішньою та зовнішньою фінансовою звітністю банку;

провести аналіз фінансового стану та основних показників діяльності установи банку відповідно до заданого алгоритму аналізу та зробити висновки;

запропонувати шляхи вдосконалення методології обліку та аудиту операцій банку, виходячи з фінансових результатів діяльності.

Об'єктом дослідження є виступають фінансові результати діяльності комерційних банків.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів обліку, аудиту та аналізу фінансових результатів діяльності банку.

Самостійні розробки і пропозиції автора. Полягають в розробці рекомендацій, що спрямовані на вдосконалення обліку, аудиту та аналізу фінансових результатів діяльності банків.

Загальний висновок і оцінка випускної роботи. Випускна робота Боберської Тетяни Володимирівни на тему: «Облік, аудит та аналіз фінансових результатів діяльності комерційних банків» виконана відповідно до вимог кафедри обліку і оподаткування ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», тому може бути допущена до захисту із оцінкою «відмінно», а її автор заслуговує на присудження першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 "Облік і оподаткування".

Рецензент:

доктор економічних наук,
професор кафедри теоретичної
та прикладної економіки
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Шеленко Д.І.

“28”травня 2021 р

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	5
1.1. Поняття доходів та витрат банку, їх структура та класифікація	5
1.2. Сутність прибутку, порядок його формування	11
1.3. Показники ефективності діяльності банку	15
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК І АНАЛІЗ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	22
2.1. Характеристика фінансово-економічного стану банку	22
2.2. Аналіз фінансових результатів діяльності банку	27
2.3. Облікова політика банку	35
РОЗДІЛ 3. АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	39
3.1. Облік та аналіз фінансових результатів діяльності банку при запровадженні р2р-платформи для населення	39
3.2. Внутрішній аудит як інструмент підвищення ефективності банківської діяльності	52
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63

ВСТУП

Актуальність дослідження. Впродовж останніх років облік, аудит та аналіз фінансових результатів діяльності банківського сектору набули особливого значення у зв'язку з впливом на нього та й на всю економіку зовнішніх, неекономічних детермінант, таких як пандемія коронавірусу, політичні, соціальні, екологічні чинники. В зв'язку з цим на сьогоднішній день існує достатньо жорстка конкуренція між банками, пов'язана з можливістю гнучкого та швидкого реагування на зовнішні виклики окремих банківських структур. А це, в свою чергу, призводить до необхідності в застосуванні інноваційних інструментів обліку, аудиту та аналізу фінансових результатів діяльності банківського сектору, що й зумовило вибір теми бакалаврської роботи.

Мета цієї роботи полягає у дослідженні теоретичних та методичних аспектів, пов'язаних з організацією обліку та аудиту операцій банку, оцінці фінансових результатів його діяльності, а також розробленні практичних рекомендацій щодо шляхів їх удосконалення.

Об'єктом дослідження виступають фінансові результати діяльності комерційних банків.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів обліку, аудиту та аналізу фінансових результатів діяльності банку.

При написанні бакалаврської роботи були поставлені такі **завдання**:

- обґрунтувати сутність фінансових результатів діяльності комерційних банків;
- провести аналіз теоретичних, методологічних та практичних аспектів банківських фінансових результатів діяльності ;
- здійснити аналіз особливостей обліку операцій з фінансових результатів діяльності комерційних банків;

- зробити аналіз процесу аудиту операцій з фінансових результатів діяльності комерційних банків ;
- ознайомитись із первинними документами, внутрішньою та зовнішньою фінансовою звітністю банку;
- провести аналіз фінансового стану та основних показників діяльності установи банку відповідно до заданого алгоритму аналізу та зробити висновки;
- запропонувати шляхи вдосконалення методології обліку та аудиту операцій банку, виходячи з фінансових результатів діяльності.

При написанні бакалаврської роботи було використано наступні загальнотеоретичні **методи**: системного підходу, методи аналізу і синтезу. Окрім того, використано специфічні методи і прийоми, зокрема, методи хронологічного та систематичного спостереження, методи аналізу діяльності банків, методи реєстрації та класифікації даних.

Інформаційною та правовою базою дослідження є акти законодавчого та нормативного характеру, що регулюють організацію обліку та аудиту фінансових операцій банку, офіційні статистичні джерела, навчально-методичні матеріали, наукові та науково-популярні публікації вітчизняних та зарубіжних учених з питань бухгалтерського обліку та аудиту фінансових результатів діяльності комерційних банків, статистичні дані та інша офіційна інформація досліджуваного банку.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та 80 пунктів списку літературних джерел.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

1.1. Поняття доходів та витрат банку, їх структура та класифікація

Банківський сектор є основою розвитку внутрішнього фінансового ринку країни, а його стійка діяльність дає змогу процвітанню економіки країни. Один з найголовніших типів банківського бізнесу, який дає банкам одну з найбільших частин швидких доходів – це фінансові операції. Надані позики являють собою основну частину активів, а відсоткові доходи та витрати на формування запасів під позики є важливим фактором рентабельності банку [10]. Розвиток банківських операцій має давні корені в світовій історії. Хоча даний вид фінансових відносин й був результатом впливу різних факторів, але збільшення купівельної спроможності населення завжди було в пріоритеті та основним із завдань як банківських установ, так і держави в цілому.

Фінансові результати діяльності банку можна трактувати як величину прибутку чи збитку, що визначається різницею між доходами і витратами банку, і, як результат, стає основою для зростання чи спадання капіталу банку в результаті здійснення різного роду банківських операцій. Тому вважаємо за необхідне, в першу чергу, проаналізувати такі поняття, як «банківська операція», «доходи банку», «витрати банку» та очевидно «прибуток банку».

«Банківська операція – це група активних банківських операцій, які пов'язані з розташуванням залучених банками коштів та виданих в тимчасове використання або одержанням зобов'язань про надання грошей у тимчасове використання за вірогідних умов, а також надання гарантій, порук, акредитивів, акцептів, авалів, розміщення депозитів, проведення факторингових операцій, фінансового лізингу, видача позик у вигляді векселів, операцій репо, будь-яке продовження терміну погашення боргів, які надані в обмін на зобов'язання

боржників для повернення заборгованої суми, також на зобов'язання для виплати відсотків та інших зборів з такої ж суми» [11].

Доходи банку — це сукупний обсяг грошових активів, що прибувають в банк в результаті проведення активних операцій та надання інших банківських послуг. Доходи банку мають бути належними не тільки для покриття витрат, але й для збільшення власного капіталу та виплати доходу акціонерам, що в кінці збільшує репутацію банку та покращує його конкурентну позицію на ринку.

Чим більша частина доходів, які отримані на систематичній основі, в кінцевому обсязі доходів, тим більша якість банківських доходів. Якщо значна частина доходів має несподіваний характер, то це означає низьку їх якість та нестійкість діяльності банку.

Доходи банку можна поділити на дві групи: відсоткові та невідсоткові доходи. Відсоткові доходи складають до 70 % доходів банку і формуються з відсоткових доходів від надання кредитних послуг, доходів від вкладень у цінні папери та інших процентних доходів. Вони враховуються на дату очікуваного надходження, а не тоді, коли приходять до банку.

До відсоткових доходів банку від надання кредитних послуг належать відсоткові доходи за кредитами суб'єктам господарської діяльності та фізичним особам, доходи за активами, розміщеними в інших банках та в центральному банку, відсоткові доходи за депозитами в інших банках та за кредитами, наданими іншим банківським установами. До відсоткових доходів за ц/п належать відсоткові доходи за інвестиційними ц/п та за ц/п на продаж. Іншими відсотковими доходами можна назвати доходи від операцій з філіями та іншими установами банку, а також відсоткові доходи за позабалансовими операціями.

Кредитні операції в багатьох банках як за величиною, так і за дохідністю перевищують операції з ц/п. В той самий час вони розміщують в собі велику частину банківських ризиків, таких як кредитний, відсотковий та валютний ризики. Більшість банкрутств банків відбуваються через незадовільне

управління кредитними ризиками та низькою якістю кредитного портфеля банку.

Відсоткові доходи залежать від величини наданих кредитів та інвестицій у ц/п, від ринкових відсоткових ставок, потреб економіки в позичковому капіталі та пропозиції вільних коштів на кредитному ринку. Якщо потенційні позичальники залучають грошові кошти з інших джерел, то такі умови призводять до зменшення попиту на банківські кредити, зростання конкуренції на фінансовому ринку за послуги кредитування. Також дані умови сприяють появі новітніх кредитних інструментів, які очевидно володітимуть вищою якістю та привабливішою ціною, що буде безперечно важливим для клієнтів.

Невідсоткові доходи банків залежать від того, на скільки різні послуги надають комерційні банки. До невідсоткових доходів комерційних банків можна віднести комісійні доходи при кредитуванні клієнтів, при наданні розрахункових та касових послуг, при операціях з цінними паперами, при валютних операціях, при наданні трастових, факторингових, лізингових послуг, при забезпеченні гарантій та поручительств. Невідсоткові доходи банків включають також інші банківські та небанківські операційні доходи.

При цьому інші банківські операційні доходи можна розглядати як доходи у вигляді дивідендів, доходи від лізингу за операціями та від лізингу за операціями з іншими структурами та структурними підрозділами банку, доходи у вигляді штрафів, пені, неустойок, які отримують за проведеними банківськими операціями. Небанківські операційні доходи – це кошти, які одержано від реалізації основних фондів, при продажі матеріальних і нематеріальних активів, також це штрафи та пеня за проведеними господарськими операціями або інші небанківські операційні кошти.

Варто зауважити, що дохідність банку може зрости у випадках, коли зростає кількість повернених безнадійних кредитів, коли зменшуються обсяги резервів за заборгованістю, коли відбувається повернення відсотків та комісій попередніх періодів, які були надлишково виплачені, коли повертають раніше списані збиткові борги, коли мають місце інші непередбачені доходи.

До невідсоткових доходів банку можна віднести кошти, отримані при наданні консультацій, наданні аудиторських та інформаційних послуг, кошти у вигляді винагород за надання управлінських послуг щодо активів різних небанківських суб'єктів, кошти при здійсненні андерайтингу, кошти у вигляді оплати надання гарантій, поручительств.

Витрати банківських установ — це вся сума грошових коштів, яка витрачається банком з метою самого функціонування (діяльності) банку через залучення коштів, а також для проведення інших видів діяльності. Витрати комерційного банку класифікують за наступними групами — відсоткові і невідсоткові.

Відсоткові витрати за аналогією з відсотковими доходами, формують левову частку банківських витрат. До статті відсоткових витрат відносять: «відсоткові витрати за активами до запитання, одержаними від центрального та інших комерційних банків, а також депозитами, розміщеними іншими банками в цьому банку; відсоткові витрати за активами до запитання та строковими депозитами, розміщеними в цьому банку різними підприємствами, іншими юридичними особами та населенням; відсоткові витрати за борговими зобов'язаннями, емітованими банком; відсоткові витрати за позабалансовими операціями; інші відсоткові витрати» [1].

Фактично відсоткові витрати банку — це відсотки, які сплачені власниками депозитів, та відсоткові виплати за коштами, які були залучені на ринку грошей, в тому числі за ц/п власної емісії.

Невідсоткові витрати банківських установ формуються за рахунок комісійних коштів, які сплачено іншим учасникам фінансового ринку, операційних витрат банківського та небанківського характеру, кошти для формування резервів.

Комісійні витрати банківської установи — це кошти, які є сплаченими іншими банківськими установами за розрахункові, касові, операції, обслуговування кредитів, кошти за фінансове посередництво з операцій на

ринку цінних паперів або на валютному ринку, комісійні кошти за позабалансовими операціями.

Важливою частиною невідсоткових витрат банку є небанківські операційні витрати, які найбільше регулюються з боку самого банку. Небанківські операційні витрати відповідно до чинного законодавства включають кошти на утримання банківських працівників, тобто заробітну плату, відрахування заробітну плату, податкові платежі та інші обов'язкові відрахування. Операційні витрати обов'язково включають кошти на утримання основних фондів, як власних, так і орендованих, кошти на утримання нематеріальних активів, кошти на знос, ліцензійні кошти, інші експлуатаційні та господарські кошти, штрафи та пені. Невід'ємними елементами операційних витрат банківської установи в сучасних умовах повинні бути кошти на охорону та телекомунікації, кошти на аудит, витрати на рекламу, відрядні витрати, кошти на здійснення маркетингових досліджень та інші.

Узагальнену класифікацію доходів та витрат комерційного банку наведено на рис. 1.1.

Варто пам'ятати, що кон'юнктура ринку та конкурентоспроможність конкретного банку впливає на обсяги його відсоткових та комісійних витрат. Щодо операційних витрат, то вони залежать передусім від внутрішнього середовища банківської установи, а саме якісного рівня управлінського персоналу та якісного менеджменту матеріальними і людськими ресурсами банку. Звідси випливає, що ключові резерви економії можуть знаходитись у невідсоткових коштах банку, зокрема, у витратах на організацію та функціонування банківської установи.

Статистика показує, що невідсоткові кошти банку варіюються в межах 2,5-3,5 % по відношенню до середніх активів. Зокрема, витрати на утримання працівників – це орієнтовно 2 % від сукупних активів або 15 % сукупних доходів банківської структури. Інші операційні витрати дорівнюють тільки 1-1,5 % сукупних активів або 10-15 % сукупного доходу банку.

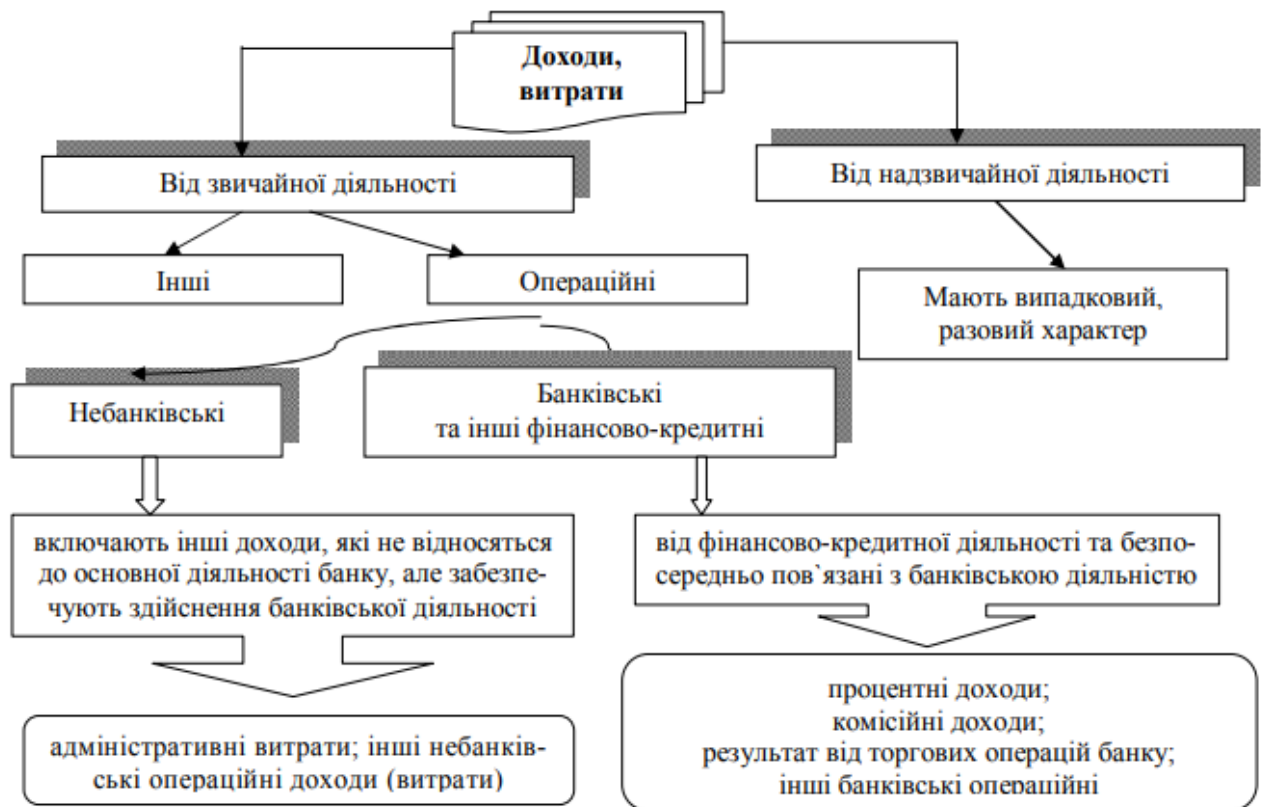

Рис. 1.1. Класифікація доходів і витрат комерційної банківської установи

Організація обліку доходів і витрат комерційного банку здійснюється у формі синтетичного та аналітичного обліку. Синтетичний і аналітичний облік доходів і витрат комерційного банку організовані відповідно до чинного нормативно-правового законодавства та внутрішніх регламентів банківської організації. Організація бухгалтерського обліку доходів і витрат банку здійснюється на підставі використання наступних класів рахунків, відображених на рис. 1.2.

Очевидно, що прибуток банку формується за рахунок збільшення доходів банку у порівнянні з витратами. Одною з ключових цілей банку є забезпечення його прибутковості. Стале значення прибутку в банку зменшує обсяг коштів, задіяних з акціонерного або боргового фонду, отже, забезпечує зміцнення конкурентоспроможності банку.

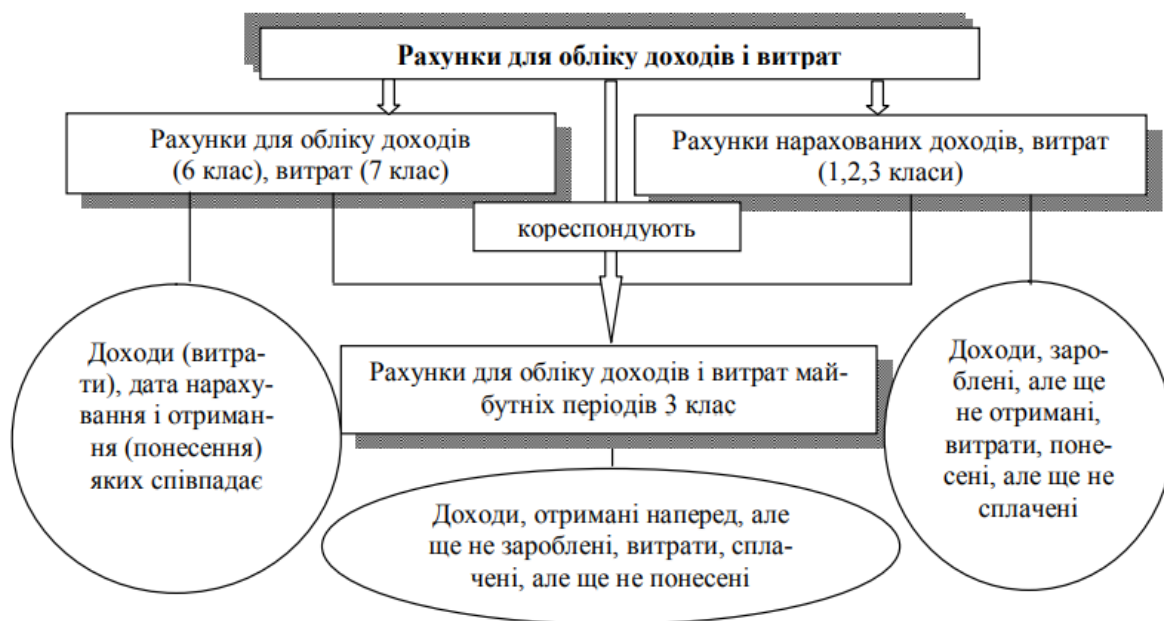

Рис. 1.2. Класи рахунків доходів і витрат банківської установи

Тому наступним етапом нашого дослідження є вивчення сутності такого поняття, як прибуток банку, а також визначення порядку його формування.

1.2. Сутність прибутку, порядок його формування

Прибуток – це основний критерій ефективності діяльності комерційних банків, а його нарощування вважається основною ціллю, яка повинна бути досягнута для безперешкодного, стійкого та довготривалого функціонування банківської установи на фінансовому ринку.

Основну суть прибутку як економічної категорії можна означити так: «прибуток – це виражений у грошовій формі дохід власника на вкладений капітал, оплата за працю, за ризик ведення фінансово-господарської діяльності, який є різницею між сукупним доходом і витратами в процесі здійснення цієї діяльності» [2, с. 58].

Як зазначено в [3], «головна мета прибутку - він є основним внутрішнім джерелом зростання власного капіталу банку і ресурсів для збільшення його активних операцій. У цьому випадку, прибуток є постійно відтворюваним джерелом, на відміну від інших внутрішніх джерел формування капіталу».

На рис. 1.3 відображено роль прибутку банківської установи для держави в умовах ринкової економіки, для самого банку, та для його клієнтів – як фізичних (здебільшого населення), так і юридичних (підприємств, організацій, установ) осіб.

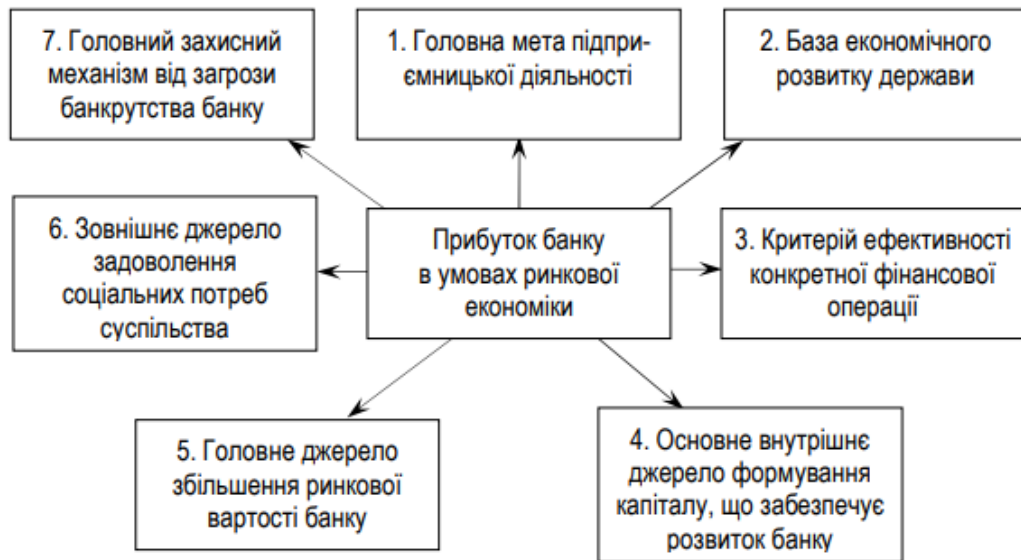

Рис. 1.3. Визначення ролі прибутку банку для різних рівнів економічної системи

«В практиці функціонування банку використовують кілька показників прибутку: економічний, балансовий, прибуток до оподаткування, чистий а також нерозподілений прибуток» [2, с. 58].

Розподіл чистого прибутку, який залишається у розпорядженні комерційних банків, здійснюється за індивідуальними співвідношеннями. Об'єктом розподілу є вся сума прибутку, яка була одержана банком у звітному періоді від звичайної і надзвичайної діяльності. Під розподілом прибутку ми говоримо про спрямування прибутку до бюджету у вигляді податків і окреслення чистого прибутку, який залишається в розпорядженні банку [3, с. 129]. Нерозподілений чистий прибуток служить джерелом фінансування інших видатків і витрат, які не належать до складу витрат банку.

Як сказано в [4, с. 219], «визначення сутності прибутку як економічної категорії має важливу роль для управління процесами його формування, а також виявлення факторів, які мають вплив на його величину, дає знання, необхідні для розробки заходів щодо збільшення прибутку, його підвищенні і перспективного планування».

Ефективний процес управління прибутком банку дає можливість втілити в життя цілі та завдання, які стоять перед банком. Дослідження фінансових результатів діяльності банківських установ передбачає проведення аналізу наступних показників прибутку або їх груп: джерел отримання прибутку; показників дохідності банку за допомогою методів структурного аналізу та методу оцінки рівня доходів банку; видатків банківської установи знову ж таки за допомогою структурного аналізу та методу оцінки рівня видатків банківської установи; розрахунку абсолютної величини прибутку та чинників, які на нього впливають; обчислення фінансових коефіцієнтів прибутковості, в тому числі, дослідження динаміки цих коефіцієнтів, визначення нормативних рівнів виконання коефіцієнтів, проведення факторного аналізу.

На рис. 1.4 відображено методи оцінки фінансових результатів діяльності банку, які базуються на використанні величини прибутку.

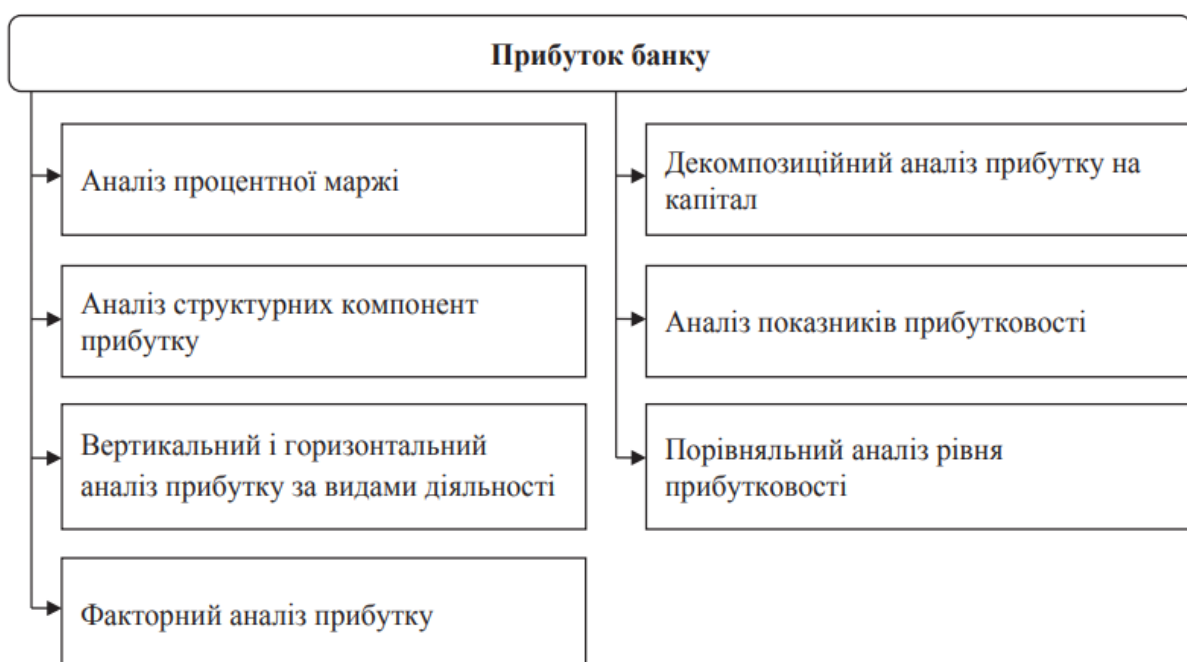

Рис. 1.4. Застосування величини прибутку в різних методиках оцінки фінансових результатів діяльності банку

Організація бухгалтерського обліку фінансових результатів діяльності банків проводиться відповідно до «Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України» [25]. Наприклад, для того, щоб відкрити аналітичні рахунки та правомірно ввести їх до «бази даних параметрів аналітичних рахунків та параметрів договорів», необхідно укласти фінансові угоди чи договори застави. Альтернативою таким юридичним документам можуть бути розпорядження відповідних підрозділів центрального офісу, тобто це залежить від організації процесу операційної діяльності в установі банку).

Організація бухгалтерського обліку, зокрема, кредитних операцій банківської установи здійснюється відповідно до «Інструкції з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під фінансові ризики в банках України» [24]. На підставі даної Інструкції можна стверджувати, що кредитна діяльність банку (кредити надані або залучені) відбувається за оцінкою у формі справедливої вартості і враховує видатки на саму операцію. Величина кредитів відображаються в бухгалтерській документації у формі активу (зобов'язання), який не підлягає взаємозаліку.

Етапами документообігу під час здійснення фінансових операцій банку є:

- ☐ перевірка отриманих документів за змістом та оформленням;
- ☐ перевірка, чи можливо виконати дану операцію, встановлення, чи правильно оформлено бухгалтерський запис в документообігу;
- ☐ автоматизоване опрацювання наданих документів;
- ☐ збереження паперових носіїв документів у випадку необхідності здійснення перевірки щодо правильності запису операцій за рахунками [35].

В процесі здійснення фінансової операції формується банківська справа або банківська історія для кожного клієнта, яка обов'язково є банківською таємницею.

Специфіка діяльності комерційного банку, а також чинна система бухгалтерського обліку визначають порядок формування прибутку банківської установи.

Відповідно до закордонних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності чистий прибуток вважається кінцевим фінансовим результатом діяльності комерційного банку. Суттєвою відмінністю є те, що відповідно до світових стандартів форма звіту про прибуток містить групування доходів та витрат «не тільки за змістом, але і за принципом стабільності». У ній окремо формується група процентної маржі, група безвідсоткових доходів і витрат, група нестабільних джерел прибутку.

Такий підхід до формування звітності банку, забезпечує не тільки характеристику абсолютних значень прибутку, але й його динаміку, відображає ключові чинники зміни прибутку, дозволяє визначити джерела нарощення чистого прибутку за рахунок якісних факторів. Відтак позитивними вважаються такі тенденції приросту чистого прибутку банку, які, як уже згадувалось вище, забезпечуються стабільними джерелами одержання цього прибутку. В протилежному випадку, незважаючи на абсолютне зростання фінансових результатів банківської установи, її рейтинг на підвищуватиметься.

1.3. Показники ефективності діяльності банку

Як було зазначено вище, прибутковість банківської установи розглядають як сукупний додатний результат її господарсько-фінансової, операційної та комерційної діяльності. Доходи банку дозволяють покривати його операційні видатки, за рахунок перевищення доходів над витратами формується прибуток, величина якого, в свою чергу, формує рівень дивідендів, позитивну зміну капіталу, поступальний розвиток пасивних та активних операцій банку.

Тому важливим аспектом є формування оптимальної структури балансу банківської установи, яка забезпечуватиме цю прибутковість. В свою чергу,

оптимальність структури балансу залежить від ефективності менеджменту та продуктивності праці банківського персоналу.

Варто також відмітити, що часто оцінка ефективності діяльності банків залежить від власне самих суб'єктів цієї діяльності – державних та недержавних банківських установ, специфіки їх діяльності тощо. Тому при дослідженні ефективності банківської діяльності варто враховувати такі суб'єктивні фактори, згрупована хараткреистика яких наведена в табл.1.1.

Необхідними умовами формування прибутковості банку є, як зазначено в [1], «оптимізація структури доходів і витрат, визначення мінімально допустимої процентної маржі, виявлення тенденцій дохідності кредитних операцій, планування мінімальної дохідної маржі для прогнозування орієнтованого рівня процентів за активними та пасивними операціями. Дохідність банківської діяльності залежить також від підтримки ліквідності, управління банківським ризиком та його мінімізації».

Таблиця 1.1.

Критерії вибору методики оцінки ефективності банківських установ в залежності специфіки їх діяльності

Суб'єкти банківського сектору	Основні критерії оцінки ефективності діяльності
Позичальники	1. Процентна ставка; 2. Умови одержання позики і платежу.
Вкладники депозитів	1. Процентна ставка за депозитами; 2. Умови сплати процентів: періодичність, із загальної суми або частки; 3. Пільги; 4. Фінансова стабільність банку.
Акціонери банку	1. Фінансова стабільність банку; 2. Рівень дивідендів.
Правління банку	1. Ефективність роботи банку і його підрозділів (прибутковість, ліквідність тощо); 2. Можливість управляти роботою підрозділів банку, ризиками окремих видів діяльності; 3. Рейтинг банку.
Національний банк	1. Додержання нормативів фінансового стану - ліквідності, платоспроможності, співвідношення власних коштів банку та залучених коштів, відрахувань до резервного фонду; використання кредитного портфеля, залучених коштів.

Відтак важливим питанням є визначення показників ефективності діяльності банківської установи. Узагальнену класифікацію критеріїв прибутковості банку наведено на рис. 1.5.

Рис. 1.5. Узагальнена схема показників прибутковості банку

В класичному розумінні аналіз показників ефективності діяльності банку проводять порівнюючи фактичні показник з плановими, та здійснюючи часові порівняння. Вплив окремих чинників на зміну показників ефективності обчислюють, використовуючи метод ланцюгових підстановок.

Для такого аналізу здебільшого послуговуються двома універсальними показниками:

- 1) *ROA* — прибутковість активів банку;
- 2) *ROE* — прибутковість акціонерного капіталу банку.

Перший показник — «прибутковість активів банку» обчислюють за формулою:

$$ROA_1 = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середні загальні активи}} .$$

Даний критерій зазвичай використовують для оцінки ефективності діяльності менеджменту банку. Втім, часто банки конкретизують даний показник через величину робочих активів:

$$ROA_2 = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Робочі активи}} .$$

Це дає змогу врахувати той факт, що не всі активи банку є доходними.

Порівняння показників ROA_1 та ROA_2 дає можливість виявити вузькі місця діяльності, тобто невикористані резерви підвищення прибутковості банківських активів. З практичного досвіду прийнято вважати, що, якщо критерій прибутковості активів більший за 1 %, то банк функціонує рентабельно.

Другий показник – «прибутковість акціонерного капіталу» обчислюють за двома наступними формулами:

$$ROE_1 = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середній акціонерний капітал}} .$$

Оптимальним вважається значення не менше 15 % даного показника. Дане співвідношення характеризує рівень стабільності функціонування банку. Його аналіз дозволяє робити прогноз, як зміниться рівень прибутковості банківської установи.

Другим варіантом обчислення показника «прибутковість акціонерного капіталу» є його розрахунок за допомогою «коефіцієнта віддачі статутного капіталу»:

$$ROE_2 = \frac{\text{Прибуток банку}}{\text{Статутний капітал}}$$

Даний критерій показує «доцільність та ефективність вкладення акціонерами своїх коштів та ефективність віддачі статутного капіталу, а також спроможність банку розпоряджатися всіма його коштами» [7].

Варто зауважити, що для оцінки ефективності банківської установи використовують ще велику кількість інших показників, таких як:

«показник рівня прибутковості витрат банку»:

$$RB = \frac{\text{Прибуток банку}}{\text{Витрати банку}}$$

«показник чистого спреда»:

$$\text{Чистий спред (\%)} = \frac{\left(\frac{\text{Проценти отримані}}{\text{Позики}} \cdot 100\% \right)}{\left(\frac{\text{Проценти сплачені}}{\text{Процент за депозитом}} \cdot 100\% \right)}$$

«чиста процентна маржа»:

$$\text{Чиста процентна маржа (\%)} = \frac{\text{Дохід від процентів} - \text{Витрати на проценти}}{\text{Загальні витрати}} \cdot 100\%$$

«обіговість активів»:

$$N = \frac{\text{Дохід банку за період}}{\text{Середні активи}}$$

«середні залишки активів банку»:

$$t = \frac{\text{Середні залишки активів банку}}{\text{Дохід банку за період}} \cdot \text{Кількість днів у періоді}$$

«чистий дохід на одного працівника»

$$\text{Чистий дохід на одного працівника} = \frac{\text{Прибуток після оподаткування}}{\text{Загальна чисельність працівників}}$$

«чистий дохід до витрат на утримання персоналу»

$$\text{Чистий дохід до витрат на утримання персоналу} = \frac{\text{Витрати після оподаткування}}{\text{Витрати на утримання працівників}}$$

Разом ці показники утворюють дві такі групи (табл. 1.2): групу показників ефективності діяльності банку та групу показників ефективності діяльності працівників банківської установи.

Таким чином, оцінка ефективності діяльності банківських установ передбачає постановку та виконання наступних задач:

- аналіз в динаміці рівня ліквідності, платоспроможності, а також фінансової стійкості банків;
- аналіз та оцінювання стану банків в фінансовому середовищі та, як результат, кількісне визначення їх рівня конкурентоспроможності;
- обчислення показників ефективності банківської діяльності, значення яких дають змогу оцінити результативність їх функціонування;
- оцінку ефективності застосування фінансових ресурсів банків;
- на основі отриманих даних проведеного аналізу та оцінки прийняття менеджерським складом банків ефективних управлінських рішень.

Таблиця 1.2.

Ключові показники ефективності діяльності банківської установи

Коефіцієнт	Процент (оптимальні значення)
Дохід на активи	1,00
Дохід на капітал	15,00
Чистий спред	1,25
Чиста процентна маржа	4,50
Дохід від плати за послугами	1,00
Чиста операційна маржа	6,50
Управлінські витрати (% загальних активів)	—
Витрати на персонал	2,00
Інші операційні витрати	1,50
Загальні операційні витрати	3,50
Витрати на забезпечення під збитки за позиками	0,50
Чистий дохід до оподаткування	2,00

Отже, в першому розділі бакалаврської роботи наведено теоретичні аспекти формування та оцінки фінансових результатів діяльності банку. Зокрема, проаналізовано поняття банківських операцій, доходів та витрат банку, досліджено їх структуру та наведено узагальнену класифікацію доходів та витрат банку; визначено сутність прибутку, його роль в функціонуванні держави, банку та його клієнтів, досліджено порядок формування прибутку банку; проаналізовано показники ефективності діяльності банку, виокремлено основні універсальні показники та допоміжні специфічні критерії оцінки ефективності діяльності банку, а також наведено їх оптимальні для ефективної діяльності банківської установ значення.

РОЗДІЛ 2.

ОБЛІК І АНАЛІЗ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

2.1. Характеристика фінансово-економічного стану банку

Облік і аналіз оцінювання фінансових результатів діяльності банку проведемо на прикладі АТ «Ощадбанк», який був базою моєї виробничої практики на 4 курсі бакалаврату за спеціальністю 071 Облік і оподаткування. Хоча даний банк належить до державних банків, методика формування та оцінювання фінансових результатів діяльності та нормативно-законодавча база, яка її регулює, є однаковою як для державних, так і для комерційних банків. Тому, зважаючи на специфіку діяльності АТ «Ощадбанк», яка вважається універсальною, а, отже, такою, що притаманна більшості комерційних банків України, вважаємо за доречне провести аналіз оцінювання фінансових результатів діяльності банку власне на прикладі АТ «Ощадбанк».

АТ «Ощадбанк» - є одним з найбільших фінансових інститутів в Україні, він має одну з найбільших мереж відділень з 1845 установ.

Державний банк сьогодні – образ надійності та стійкості. За показниками основної діяльності АТ «Ощадбанк» входить до шістки провідних банків в нашій країні.

Він є єдиним в Україні на сьогоднішній день банком, який гарантує стовідсоткове повернення вкладів незалежно від суми та валюти згідно з чинним ЗУ «Про банки та банківську діяльність», а не 200 тис. грн., як у інших комерційних банках.

Ощадний банк – фінансова установа, яка зосереджує свої старання на збільшенні банківських продуктів та послуг, а також створенні вигідних та сприятливих умов при обслуговуванні клієнтів.

Ощадбанк зробив собі репутацію за довгі роки на ринку як ідеального партнера незалежно від того, які складні зобов'язання він бере на себе.

АТ «Ощадбанк» приділяє значну увагу обслуговування своїх клієнтів, яка в умовах пандемії трансформувалась у запровадження та використання новітніх банківських інструментів. Зокрема, АТ «Ощадбанк» станом на кінець 2020 р. пропонував своїм клієнтам: зон самообслуговування - 523, інформаційно-платіжних терміналів – 3245, банкоматів - 3341. Близько 5 мільйонів клієнтів банку користуються послугами Інтернет- та мобільного банкінгу «Ощад 24/7».

Невід’ємною частиною роботи АТ «Ощадбанк» є обслуговування не тільки малого та середнього бізнесу, населення, але й великих українських корпорацій. Така діяльність забезпечує АТ «Ощадбанк» значну частку участі у обслуговування клієнтів на фінансовому ринку України.

Окрім класичних банківських операцій АТ «Ощадбанк» впроваджує в життя також інноваційні банківські операції, зокрема, емітує в рамках платіжної системи «ГлобалМані» електронні гроші. Варто відмітити, що дані електронні гроші володіють 100-відсотковою ліквідністю.

Для характеристики фінансово-економічного стану банку АТ «Ощадбанк» проведемо аналіз його активів та пасивів за 2019-2020 рр.

У 2020 р., незважаючи на пандемію корона вірусу та посилення у зв’язку з нею різного роду в тому числі банківських ризиків АТ «Ощадбанк» залався одним з провідних банків України, і займав 2 місце серед банківських установ за величиною активів та пасивів, та 1 місце – за величиною чистого кредитного портфелю.

АТ «Ощадбанк» є банком з найбільшою в Україні кількістю відділень. Як зазначалось вище, даний банк відносять до типу універсальних банків, які активно співпрацюють, як з малим, середнім бізнесом, так і з великими корпоративними клієнтами.

Якщо аналізувати структуру активів АТ «Ощадбанк», то станом на початок 2021 року 56 % припадало на інвестиційний портфель, 27 % - були в чистому кредитному портфелі, та 17 % формували інші активи банку. Варто відмітити, що 78 % кредитів були надані і формували кредитну заборгованість власне корпоративного бізнесу, 14 % кредитів в грошовому еквіваленті було

надано фізичним особам та 8 % становили кредити малому та середньому бізнесу (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Структура кредитів і депозитів АТ «Ощадбанк» у 2018-2020 рр. [20]

Судячи з рис. 2.1, можна відмітити зростання частки кредитного портфелю в АТ «Ощадбанк» для дрібного та середнього бізнесу за розглядуваний період 2018-2020 рр. практично в 1,5 рази, що можна вважати позитивною тенденцією для розвитку малого та середнього підприємництва в Україні.

Щодо депозитної політики АТ «Ощадбанк», то станом на початок 2021 року 81 % депозитів було у портфелі фізичних осіб, 11 % припадало на малий та середній бізнес та 8 % - у корпоративних клієнтів. З рис. 2.1 видно, що структура депозитів для малих та середніх підприємств за 2018-2020 роки практично не змінилась. В той же час, зросла частка в депозитному портфелі депозитних вкладів великих корпорацій з 6,3 % до 8,1% та незначно знизилась участь фізичних осіб в депозитних операціях з 83,2 % у 2018 році до 80,8 % у 2020 році.

Таким чином, можна стверджувати, що лєвова частка процентних доходів АТ «Ощадбанк» складається з кредитів, наданих корпоративному бізнесу.

Аналіз активів та пасивів АТ «Ощадбанк» за 2020 рік на основі вивчення Звіту консолідованого про управління [20] дав змогу стверджувати, що Стратегія банку базується на векторі розвитку до 2022 року з реалізації наступних стратегічних цілей та пріоритетів, наведених на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Стратегічні напрямки розвитку АТ «Ощадбанк» до 2022 року [20]

Я видно з рис. 2.2, стратегічними векторами розвитку до 2022 року АТ «Ощадбанк» вбачає:

1. Для корпоративних клієнтів – утримання портфелю на рівні 2018-2020 рр.
2. Для малого та середнього бізнесу – нарощування кредитування.
3. Для фізичних осіб та населення – зростання роздрібного кредитування, в тому числі в преміальному сегменті.

Крім того, даною стратегією АТ «Ощадбанк» передбачено повну та успішну комерціалізацію фінансових операцій банку та підготовку банку до приватизації.

На рис. 2.3. представлено сукупність інструментів, які дозволять досягти очікуваних стратегією результатів до 2024 року.

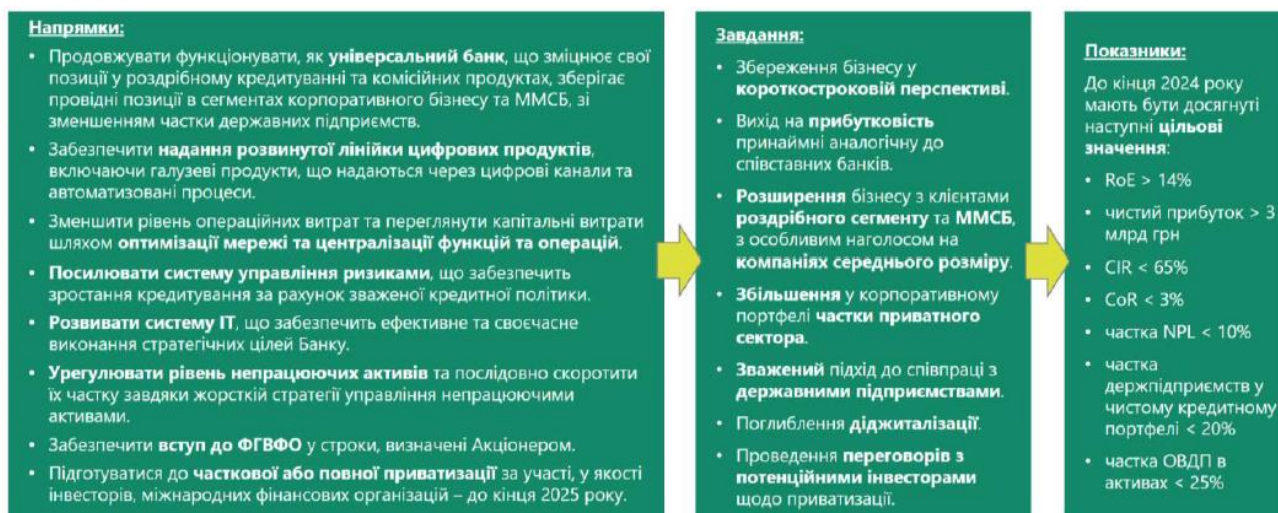

Рис. 2.3. Сукупність інструментів та показників реалізації Стратегії розвитку АТ «Ощадбанк» на 2021-2024 рр.

Як видно з схеми на рис. 2.3, АТ «Ощадбанк» в найближчому майбутньому планує залишатися універсальним банком, який:

- надає широку лінійку цифрових банківських продуктів,
- має оптимізовану мережу відділень та виконує ефективну менеджерську функцію,
- мінімізує банківські ризики за рахунок впровадження ефективної системи управління ризиками,
- має розвинуту інформаційно-аналітичну систему,
- має систему врегулювання непрацюючих активів,
- здійснює підготовку до часткової або повної приватизації.

Перелічені напрямки реалізуються розв’язанням наступних завдань:

- в короткостроковому періоді збереження банківського бізнесу,
- досягнення прибутковості до рівня аналогічних банків,
- розширення бізнесу за рахунок співпраці з малим та середнім бізнесом, а також з фізичними особами,
- зважений підхід у співпраці з державними підприємствами,
- розвиток діджиталізації,
- залучення потенційних інвесторів для розвитку банку.

Якщо розглянути потенційні фінансові результати від впровадження даної Стратегії розвитку, то вони відобразяться в наступних показниках та їх змінах:

- збільшення показника рентабельності власного капіталу ROE понад 14 %,
- нарощення чистого прибутку понад 3 млрд. грн.,
- досягнення рівня непрацюючих кредитів нижче 10 %,
- зниження частки державних підприємств у кредитному портфелі нижче 20 %,
- зниження частки облігацій внутрішніх державних позик (ОВДП) в активах нижче 25 %.

2.2. Аналіз фінансових результатів діяльності банку

Основні чинники, що формували фінансові результати як окремих банків, так і всієї банківської системи України, у 2020 році були пов'язані з пандемією коронавірусу та дотриманням карантинних вимог. В зв'язку з цим зазнали зміни і окремі нормативно-правові акти та вимоги, що стосувались введення заборони щодо нарахування неустойок, штрафів та пені за протермінованими зобов'язаннями клієнтів. З іншого боку, Національним банком України було запроваджено антикризову програму щодо реструктуризації кредитів на період дії карантинних обмежень і задля підтримки банківського сектору в цілому.

Втім, незважаючи на важкі епідеміологічні умови, АТ «Ощадбанк» в 2020 році мав позитивні фінансові результати в порівнянні з попереднім періодом. Так, за розміром чистого прибутку в 2020 році АТ «Ощадбанк» покращив свої показники на 2,5 млрд. грн. більше, ніж за 2019 рік і склав 2,8 млрд. грн. Таку величину прибутку отримано за рахунок збільшення чистого процентного доходу до величини 8 млрд. грн.. Це на 2,5 млрд. грн, або на 45,3%, більше ніж у 2019 році. Відбулося й збільшення показника «Чиста процентна маржа», який у 2020 році дорівнював 1 в.п.

Аналіз фінансових результатів діяльності почнемо з аналізу доходів і витрат банку в розрізі доходів і витрат від звичайної діяльності (рис. 1.1), зокрема:

- процентних доходів і витрат,
- комісійних доходів і витрат,
- результатів від проведення торгових операцій,
- банківських операційних доходів і витрат.

Отже, аналізуючи *процентні доходи і витрати* АТ «Ощадбанк» (таблиця 2.1), можна побачити, що чисті процентні доходи банку у 2020 році склали 7990807 тис. грн., що на 45,4 % більше, ніж у 2019 році.

Таблиця 2.1.

Динаміка процентних доходів і витрат АТ «Ощадбанк»
у 2019-2020 рр., тис. грн. [21]

	За рік, що закінчився 31 грудня 2020 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2019 року
Процентні доходи включають:		
Процентні доходи, розраховані з використанням методу ефективного відсотка:		
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за амортизованою вартістю		
проценти за кредитами, наданими клієнтам	8 704 190	8 866 199
проценти за інвестиціями	3 469 187	2 817 998
проценти за коштами в банках	98 476	217 542
інші процентні доходи	4 565	7 067
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		
проценти за інвестиціями	2 823 212	3 533 805
Всього процентних доходів, розрахованих з використанням методу ефективного відсотка	15 099 630	15 442 611
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		
проценти за інвестиціями	2 623 138	2 638 300
проценти за кредитами, наданими клієнтам	744 174	984 855
Всього процентних доходів	18 466 942	19 065 766
Процентні витрати включають:		
Процентні витрати за фінансовими зобов'язаннями, що оцінюються за амортизованою вартістю		
проценти за рахунками клієнтів	(8 840 648)	(11 016 008)
проценти за випущеними єврооблігаціями (Примітка 22)	(1 210 767)	(1 967 068)
проценти за іншими запозиченими коштами (Примітка 23)	(213 142)	(264 111)
проценти за субординованим боргом (Примітка 25)	(111 025)	(245 793)
проценти за коштами банків	(30 056)	-
інші процентні витрати	(1)	(36)
Інші процентні витрати		
проценти за зобов'язаннями з оренди	(70 496)	(74 201)
Всього процентних витрат	(10 476 135)	(13 567 217)
Чистий процентний дохід	7 990 807	5 498 549

Таке зростання відбулося, в першу чергу, за рахунок зниження процентних витрат більше, ніж на 3 млрд. грн., зокрема, процентних витрат за рахунками клієнтів, за випущеними єврооблігаціями, процентних витрат за субординованим боргом.

Левову частку *комісійних доходів* АТ «Ощадбанк» в 2020 році, як і в попередньому періоді, склали операції з платіжними картками (58,3%) та розрахунково-касові операції (38 %). Інші комісійні доходи – операції з іноземною валютою, позабалансові операції. В результаті комісійні доходи перевищили в 2020 році своє значення на 24,9% в порівнянні з 2019 роком.

Щодо *комісійних витрат*, то їх величина теж зросла 38,7 % в 2020 році в порівнянні до 2019 в основному за рахунок зростання витрат на операції з платіжними картками на 38,5 %, витрат на розрахунково-касові операції на 20%, витрат на операції з іноземною валютою практично вдвічі.

Таблиця 2.2.

Динаміка комісійних доходів і витрат АТ «Ощадбанк»
у 2019-2020 рр., тис. грн. [21]

	За рік, що закінчився 31 грудня 2020 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2019 року
Комісійні доходи		
Операції з платіжними картками	4 688 019	3 515 155
Розрахунково-касові операції	3 057 599	2 546 125
Операції з іноземною валютою	108 233	131 162
Позабалансові операції	44 768	54 671
Операції з цінними паперами	3 233	2 999
Інші	141 942	188 595
Всього комісійних доходів	8 043 794	6 438 707
Комісійні витрати		
Операції з платіжними картками	(2 936 140)	(2 119 131)
Розрахунково-касові операції	(102 928)	(80 831)
Операції з іноземною валютою	(27 005)	(14 836)
Операції з цінними паперами	(5 347)	(4 782)
Інші	(9 436)	(16 122)
Всього комісійних витрат	(3 080 856)	(2 235 702)

Варто зауважити, що попри загальне зростання комісійних доходів, чистий прибуток від операцій з іноземною валютою в 2020 році знизився на 20 % у 2020 році порівняно до 2019 року (таблиця 2.3)

Таблиця 2.3.

Динаміка зміни чистого прибутку від операцій з іноземною валютою АТ
«Ощадбанк» у 2019-2020 рр., тис. грн. [21]

	За рік, що закінчився 31 грудня 2020 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2019 року
Курсові різниці, нетто	(2 868 733)	3 255 760
Операції з іноземною валютою, нетто	116 749	199 217
Всього чистого (збитку)/прибутку від операцій з іноземною валютою	(2 751 984)	3 454 977

Щодо *результатів від проведення торгових операцій*, то в 2020 році чистий прибуток від «операцій з фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток» склав 6302082 тис. грн., що на 72,8 % більше фінансових результатів у 2019 році (таблиця 2.4). Таке значне зростання відбулося за рахунок збільшення обсягу інвестицій більше, ніж у два рази.

Таблиця 2.4.

Динаміка зміни чистого прибутку операцій з фінансовими інструментами АТ
«Ощадбанк» у 2019-2020 рр., тис. грн. [21]

	За рік, що закінчився 31 грудня 2020 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2019 року
<i>Торгові операції, нетто:</i>		
- похідні фінансові інструменти	(767)	74
<i>Зміна справедливої вартості:</i>		
- кредити, надані клієнтам	(294 764)	(725 125)
- інвестиції	6 597 613	(2 924 345)
Всього чистого прибутку/(збитку) від операцій з фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	6 302 082	(3 649 396)

Щодо банківських операційних витрат, з таблиці 2.5 можна побачити їх збільшення з 9821 млн.грн. у 2019 році до 11173 млн. грн.. у 2020 році, тобто на 13,7%. Зростання операційних витрат відбулося за рахунок зростання наступних їх елементів:

- заробітної плати та премій на 9,1 %,
- амортизації основних засобів і нематеріальних активів на 13,2 %,
- технічного обслуговування основних засобів на 14,2 %,
- нарахувань на заробітну плату на 10,4 %,
- витрат на послуги зв'язку на 19,9%,
- витрат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості на 100%, ,
- інших витрат на 45,2 %.

Як бачимо, зростання операційних витрат відбулося в основному за рахунок витрат на оплату праці та відрахування на неї, амортизації, інших витрат, а також появи нових видів операційних витрат, таких як переоцінка об'єктів інвестиційної нерухомості.

Таблиця 2.5.

Динаміка зміни операційних витрат АТ «Ощадбанк»
у 2019-2020 рр., тис. грн. [21]

	За рік, що закінчився 31 грудня 2020 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2019 року
Заробітна плата та премії	4 942 600	4 529 645
Амортизація основних засобів і нематеріальних активів (Примітка 18)	1 479 066	1 307 689
Технічне обслуговування основних засобів	1 268 984	1 110 896
Нарахування на фонд заробітної плати	1 061 833	961 108
Послуги зв'язку	487 416	406 098
Витрати від переоцінки основних засобів	243 973	–
Амортизація активів з права користування (Примітка 18)	196 181	187 867
Витрати від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	175 669	–
Комунальні послуги	130 990	168 720
Податки, крім податку на прибуток	128 848	127 224
Офісні витрати	98 900	117 005
Професійні послуги	55 304	106 231
Витрати на охорону	68 260	63 675
Витрати на рекламу	28 696	59 000
Оренда	42 961	45 704
Витрати на страхування	23 685	19 130
Витрати на відрядження	8 757	27 254
Інші витрати	730 456	583 812
Всього операційних витрат	11 172 579	9 821 058

Далі аналіз фінансових результатів діяльності банку продовжимо за допомогою оцінки прибутковості. Як було зазначено вище, АТ «Ощадбанк» отримав у 2020 році 2,8 млрд. грн.. чистого прибутку, що на 2,5 млрд. грн.. більше ніж у 2019 році. Як показав проведений вище аналіз доходів та витрат банку, таке зростання прибутку відбулось в основному за рахунок зростання чистого процентного доходу, який у 2020 році став на 45,4 % більше, ніж у 2019 році.

На завершення аналіз фінансових результатів діяльності банку проведемо на основі окремих показників ефективності. Як було показано в параграфі 1.3, ефективність діяльності банківської установи можна відображати великою сукупністю показників. Проаналізуємо окремі з них для АТ «Ощадбанк».

Отже, коефіцієнт рентабельності власного капіталу банку ROE станом на початок 2021 року дорівнював 13,4 %, що на 12,1 % перевищило величину даного коефіцієнту у 2019 році (1,3%). З вище сказаного слідує, що величина чистого відсоткового доходу АТ «Ощадбанк» у 2020 році підвищилась на 2,5 млрд. грн.. (на 45,4 %) порівняно з 2019 роком, а значення чистого комісійного доходу зросло на 18,1%.

АТ «Ощадбанк» в 2020 році залишався надійним та платоспроможним банком. Це підтверджує коефіцієнт адекватності регулятивного капіталу, який становив 17 % станом на початок 2021 року, що відповідно суттєво перевищувало нормативний показник НБУ, встановлений на рівні 10 %.

Значний вплив на фінансові результати діяльності АТ «Ощадбанк» мала запропонована корпоративним клієнтам послуга – бізнес-лінія обслуговування. Таким чином, у 2020 році АТ «Ощадбанк» було прокредитовано цю групу більше ніж на 8 млрд. грн. В табл. 2.6 наведено структуру позичальників за галузями економіки.

Таблиця 2.6

Структура позичальників АТ «Ощадбанк» за галузями економіки у 2019-
2020 рр. [20]

	31 грудня 2020 року	31 грудня 2019 року
Аналіз за секторами економіки		
Енергетика	20 518 538	39 254 829
Виробництво і переробка харчових продуктів та напоїв	14 940 283	15 815 768
Фізичні особи	12 381 104	10 881 989
Будівництво та нерухомість	11 249 544	19 369 732
Нафтогазова та хімічна промисловість	7 059 939	16 410 402
Торівля	5 595 614	6 568 620
Гірничодобувна та металургійна промисловість	4 488 383	3 781 515
Сільське господарство	3 562 085	3 589 413
Органи місцевого самоврядування	3 108 068	1 578 192
Будівництво та ремонт доріг	2 911 154	624 248
Машинобудування	1 573 212	2 136 894
Виробництво промислових та товарів народного споживання	1 056 046	1 177 050
Послуги	459 015	355 912
Транспорт	133 182	887 547
Медіа та зв'язок	96 256	126 244
Видавнича діяльність	26 099	25 085
Фінансові послуги	18 364	34 211
Інші	69 697	30 733
	89 246 583	122 648 384

Як видно з табл. 2.6, значну частку в групі позичальників займають енергетика, харчова галузь, фізичні особи, будівельний сектор та сектор нерухості.

Відмінністю напрямків розвитку АТ «Ощадбанк» в 2020 році стало акцентування уваги на кредитуванню фізичних осіб. Порівняно з двома попередніми роками АТ «Ощадбанк» збільшив обсяги роздрібного кредитування на 3,5 % у порівнянні з 2018 роком (рис. 2.4). Це відбулось завдяки успішній реалізації понад 500 спільних програм автомобілекредитування, а також завдяки близько 180 програмам з компаніями «зеленої енергетики». Також велика увага АТ «Ощадбанк» була приділена іпотечному кредитуванню та картковим кредитам для фізичних осіб.

Роздрібний бізнес:
обсяги бізнесу та частка ринку стабільно зростають

Рис. 2.4. Динаміка зміни обсягів роздрібного кредитування
АТ «Ощадбанк» [20]

Не меншу увагу у 2020 році АТ «Ощадбанк» приділив і малому та середньому бізнесу. Варто відмітити, що такий пріоритетний напрямок передбачений і в Стратегії розвитку АТ «Ощадбанк» на 2021-2024 рр. За період 2020 року в АТ «Ощадбанк» обслуговувались близько 120 тис. суб'єктів МСП (малі та середні підприємства). Загальний обсяг наданих кредитів МСП у 2020 році – понад 5 млрд. грн., що на 1,7 млрд. грн.. більше, ніж у 2018 році (рис. 2.5).

Такий підйом відбувся завдяки участі АТ «Ощадбанк» в державній програмі «Доступні кредити», спрямованій на підтримку підприємницького сектору. Також чималу роль відіграв той аспект, що АТ «Ощадбанк» активно пропонує та впроваджує в реальне життя різноманітні кредитування МСП.

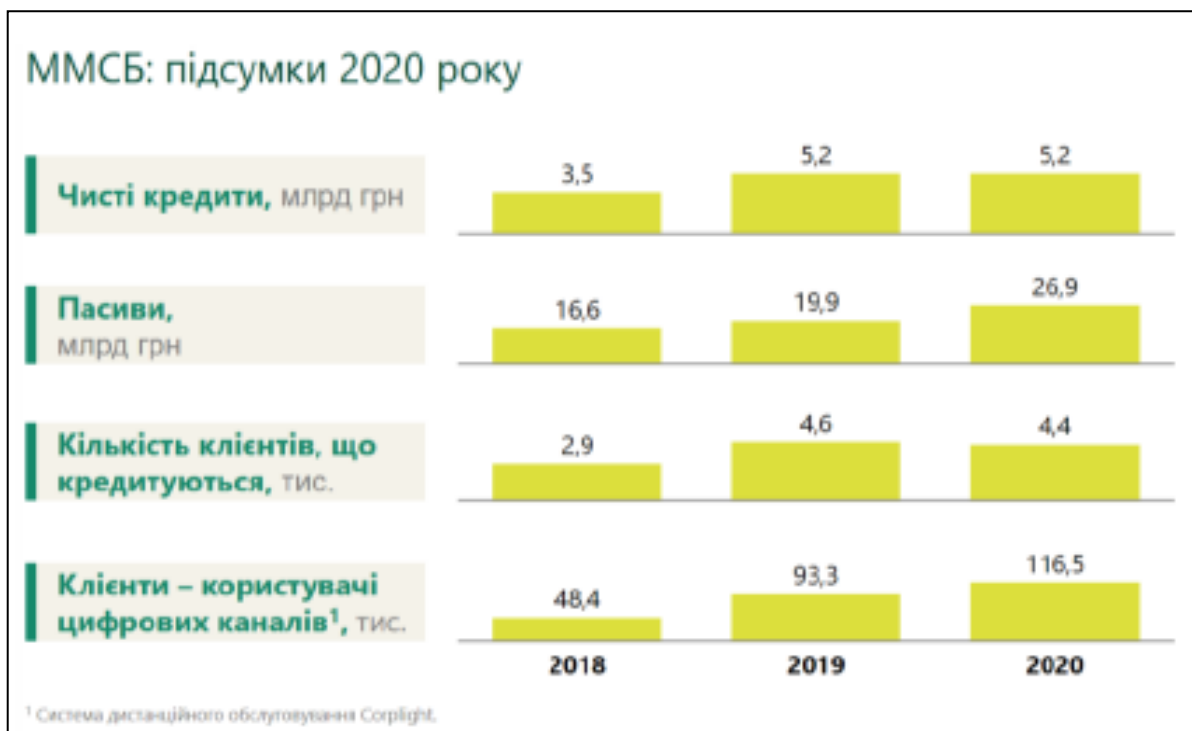

Рис. 2.5. Динаміка зміни обсягів кредитування МСП АТ «Ощадбанк» [20]

Варто також відзначити суттєве зниження АТ «Ощадбанк» в 2020 році частки кредитів, призначених для державних підприємств – з 31 % на початку 2020 року до 26 % в кінці року.

Таким чином, проведений аналіз фінансових результатів діяльності АТ «Ощадбанк» за останні три роки (2018-2020 роки) показав, що банк активно працює в напрямку поступової реалізації задекларованих пріоритетів та цілей Стратегії розвитку на 2021-2024 рр.

2.3. Облікова політика банку

Згідно визначення «облікова політика банку – сукупність визначених у межах чинного законодавства принципів, методів і процедур, які використовує банк для ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності» [41].

Системи ведення бухгалтерського обліку в банку чи філіях банку мають забезпечувати наступне:

- ☐ свідчення повної інформації про операцію;
- ☐ визначення її ціни та часу проведення;
- ☐ перевірка правильності відображення операцій, в тому числі забезпечування арифметичною точністю записів;
- ☐ підсумовування підсумків та перевірка узгодження бухгалтерських записів;
- ☐ перевіряння результатів узгодження, повідомлення про помилки та розбіжності.

Під впливом зовнішніх чинників облікова політика банків та механізми управління ризиками показали великі проблеми у їхній діяльності. Кількість недоліків, порушень та зловживань у фінансовій сфері є великими та спричинили збиткову діяльність багатьох банківських установ, в тому числі – банкрутство. Так як фінансові операції банку мають найбільший ризик, тому вони мають підлягати найбільш глибокому та частішому контролю, а також перевірятися внутрішніми аудиторами.

На нашу думку, особливу увагу потрібно приділити досвіду організації внутрішнього контролю в установах Ощадбанку, в тому числі щодо проведення майбутніх перевірок роботи структурних підрозділів банку та окремих напрямів його діяльності.

Система внутрішнього аудиту та контролю в АТ «Ощадбанк» збудована та діє згідно принципів Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України [52], Закону України «Про банки і банківську діяльність» [16] та згідно Положення про внутрішній аудит АТ «Ощадбанк» [60].

В АТ «Ощадбанк» основним видом внутрішнього контролю є ревізія. Згідно результатів проведеної перевірки розробляються відповідні заходи для усунення порушень які виявили та недопущення їх у майбутньому.

З метою уникнення помилок під час проведення фінансових операцій потрібно забезпечити виконання кожним працівником своїх функцій, а також не дозволяти того, щоб одна особа робила операцію від її початку до закінчення.

Підтвердженням повного та своєчасного здійснення фінансової операції є документи, які говорять про те, що дана операція була зроблена та інформація про її виконання є в регістрах бухгалтерського обліку.

Ознайомлення з інформацією дає можливість аудиту створити відповідну програму аудиторської перевірки, структура якої має включати в себе:

- ☐ мета та завдання аудиторської перевірки;
- ☐ терміни та виконавців аудиторської перевірки;
- ☐ перелік питань, які підлягають аудиту;
- ☐ основні аудиторські процедури, які потрібно використати в процесі проведення аудиту;
- ☐ зміст в анкеті тестів для опитування працівників.

На другому етапі аудиторської перевірки відбувається збір інформації та її аналіз такими шляхами: опитування керівництва та персоналу, вивчення документації, огляд діяльності підрозділів та конкретних позичальників, аналіз даних та звітів, перевірка окремих рахунків. В процесі збору інформації аудитор отримує дані, які підтверджують аудиторський висновок. Для отримання даних аудитор використовує різні інструменти.

Матеріали підсумовуються внутрішнім аудитором за результатами ранішого ознайомлення з об'єктом аудиту у робочих документах, які мають відповідати певним принципам: повноти, доцільності, стандартного оформлення, зрозумілості, підтвердження.

Аудитор робить повну оцінку системи внутрішнього контролю за такою шкалою: задовільна, посередня, погана.

На третьому етапі відбувається оцінювання робочої документації, спираючись на Міжнародні стандарти аудиту (МСА) [43], формуються професійні судження та висновки. Даний етап забезпечує аудиторів першими відомостями та визначає напрям подальшої аудиторської роботи.

Четвертий етап дозволяє переконатися у справедливості попередньої оцінки, яка ґрунтується на тестуванні операцій, підтвердженні даних, аналізі та порівнянні, спостереженні, записі виявлених недоліків та порушень, аналізі

причин, які привели до появи недоліків у роботі банку, аналізі перешкод та обмежень, які існують у діяльності окремих функціональних підрозділів банку, розробленні рекомендацій.

На даному етапі вибірково вибираються фінансові справи, які аудитор буде аналізувати більш детально. Під час перевірки відібраних фінансових справ позичальника, службі внутрішнього аудиту Дирекції потрібно заповнювати по кожному клієнтові робочий документ з фінансових результатів діяльності.

Під час останнього етапу «Звітування» аудитор готує аудиторський висновок для інформування Спостережної Ради та Правління банку про важливі проблеми, які виявлені під час аудиторської перевірки, ефективність систем контролю, надання рекомендацій Правлінню про необхідність впровадження змін, які приведуть до покращення і збільшення якості систем внутрішнього контролю [78].

Отже, у другому розділі проаналізовано фінансово-економічний стан банку на прикладі АТ «Ощадбанк» за 2018-2020 роки, зокрема, здійснено аналіз активів та пасивів банку, показників прибутковості, аналіз ефективності діяльності банку. Проведений аналіз фінансових результатів показав, що протягом останніх трьох років АТ «Ощадбанк» активно працює в напрямку поступової реалізації задекларованих пріоритетів та цілей Стратегії розвитку на 2021-2024 рр. Також досліджено облікову політику банку, яка засвідчує, що особливу увагу потрібно приділити світовому досвіду організації внутрішнього контролю в установах Ощадбанку, в тому числі щодо проведення майбутніх перевірок роботи структурних підрозділів банку та окремих напрямів його діяльності.

РОЗДІЛ 3.

АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1. Облік та аналіз фінансових результатів діяльності банку при запровадженні р2р-платформи для населення

Девальвація гривні, зменшення росту економіки, військові дії на сході України дуже підвищили ризиковість діяльності банків, в тому числі, їх кредитну складову. Тому, в банківській системі України відбувається збільшення рівня негативної заборгованості, тому банки створюють значні резерви під фінансові операції, які погано позначаються на рівні їх капіталізації. Така ситуація провокує необхідність вдосконалення методів оцінки та механізмів впорядкування фінансових ризиків для підтримки діяльності банківських установ. Важливе значення у даному напрямі посідає процес формування та використання резервів на втрати по кредитних операціях, як один із напрямів управління кредитними ризиками.

Для того, щоб побачити масштаби витрат банку на формування кредитного портфеля та ризиковість таких операцій, проведемо аналіз кредитного портфеля банку. На основі річної фінансової звітності банку проаналізуємо динаміку та структуру кредитного портфеля за суб'єктами фінансових результатів діяльності.

В цьому випадку ми звертаємо увагу на обсяг та темпи збільшення фінансових результатів діяльності. Темп збільшення за період, який ми аналізували, склав 15,4%, що є позитивним явищем. Даний показник показує відновлення довіри у населення до банку та банківської системи України.

Якщо дивитися на період який ми аналізуємо, то ми бачимо, що обсяг та вага споживчих кредитів зменшилась, темп збільшення в 2016 р. якщо порівняти з 2014 р. зменшився на 2,5%. Таке зниження фінансових результатів діяльності населення не є добрим фактором, тому що це показує зниження ефективності програми фінансових результатів діяльності, яку рекомендує

банківська установа своїм клієнтам, та зниження довіри населення до банківських установ. Також це може бути зумовлене збільшенням майже у 2 рази за той період який ми аналізуємо фінансові результати діяльності з використанням платіжних пластикових карток, який є швидшим та комфортнішим для клієнтів банку. Такий вид кредиту постійно збільшувався за період дослідження і у 2020 р. показник складав 1811609 тис. грн.. (29,77 %). Велику питому вагу в кредитному портфелі банку займає надання іпотечних кредитів фіз. особам. Так, у 2020 р. обсяг надання іпотечних кредитів банком становив 1489492 тис. грн. (24,48%). За період аналізу обсяг іпотечних фінансових результатів діяльності в загальному обсязі кредитного портфеля є великим. Це свідчить про ефективність даної програми фінансових результатів діяльності та зацікавленість у ній населення. Але в 2020 році порівняно з 2019 ми бачимо його зменшення у кількісному вираженні.

Кредити, які надані клієнтам, оцінюють за амортизованою вартістю за вирахуванням резерву на покриття збитків від знецінення. Оцінка резерву на покриття збитків від знецінення можна розрахувати із застосуванням професійного судження. Банк постійно переглядає кредити для оцінки збитків від знецінення. Банк робить оцінку резерву на покриття збитків від знецінення для підтримання резерву на рівні, на якому керівництво банку вважає достатнім для покриття збитків, понесених за кредитним портфелем банку. Розрахунок резерву на покриття збитків від знецінення за наданими кредитами базується на ймовірності списання активу та оцінці збитку від такого списання [47].

НБУ постановою № 351 від 30.06.2016 р. затвердив Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за банківськими операціями [51]. Згідно даної постанови істотно зміниться банківська пол. банків. Колись банки могли видавати кредити без створення резервів. Але тепер банки мають думати про це в момент видачі кредиту. Найбільшими витратами в частині формування резервів та необхідності докапіталізації можна вважати споживчі кредити, іпотека та інвестиційні кредити. Найменш ризиковими є

кредити на поповнення оборотних коштів та кредити іншим фінансовим інституціям.

Роблячи висновки з проведеного аналізу кредитного портфеля банку, резерви під активні операції банку є відчутною складовою витрат банку. А з затвердженням Положення 351 та впровадженням в дію з 01.01.2018 р. МСФЗ 9 [42] розмір витрат банку на доформування резерву під реальні фінансові справи та формування під нові фінансові справи зростає в рази. А тоді рекомендуємо запровадити банком інший вид фінансових результатів діяльності, що не тільки не потребує формування під нього резерву, а й не є ризиковим видом діяльності. Надалі ми більш детально розглянемо дану модель та покажемо, як вона буде виглядати з точки зору обліку.

Для початку давайте ознайомимося з іншим видом діяльності. P2p (*peer-to-peer*) кредит, який в Україні одержав назву «соціальна позика» або ж «паритетний кредит», є фінансовим інструментом одержання у позичку коштів одного суб'єкта від іншого без взяття традиційного фін. посередника (до прикладу банк). Специфічністю даного фінансового результату діяльності є те, що партнери кредитної угоди є рівними та не пов'язаними між собою іншими господарськими зв'язками [34].

Поява p2p-платформи зумовлена активним розвитком комунікаційних технологій та активізацією комунікації між економічними суб'єктами за допомогою Інтернету. Це є важливим, тому що сама позика надається онлайн на веб-сайтах спеціалізованих фінансових організацій засобами різних платформ фінансових результатів діяльності.

Перевагою p2p-платформи являється те, що в результаті автоматизації більшості послуг накладні витрати компаній-посередників зменшуються, тому що їхнє обслуговування є дешевшим, аніж надання послуг іншими фінансовими інститутами (рис. 3.1).

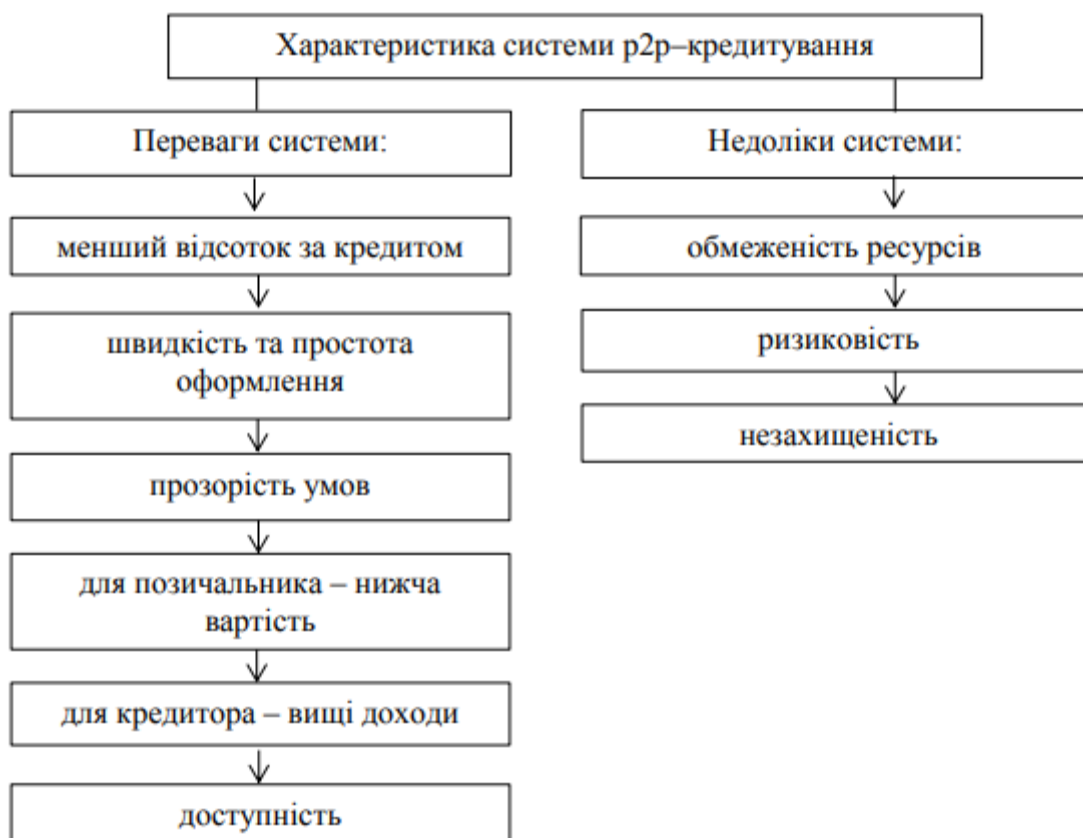

Рис. 3.1. Характеристика переваг та недоліків методики р2р

Атрибутом р2р-платформи можна вважати те, що такі позики зазвичай є незабезпеченими, а тому часто позичальниками є фізичні особи, хоч і в комерційних підприємствах така ймовірність є. При цьому відсоткові ставки за такими позиками або встановлюються самими кредиторами у боротьбі за найменшу ставку в рамках зворотного аукціону. Для позичальника, у якого за результатами даної оцінки можливість дефолту є високою, присвоюються більш високі ставки [19]. Отже, кредитори закладають у відсоткову ставку винагороду за ризик. На витрати кредиторів, які пов'язані з наданням позики, не розповсюджуються жодні державні гарантії. Тому дефолт компанії, яка займається р2р-кредитуванням, також може поставити під загрозу інвестиції кредиторів. Атрибутом є взаємозв'язок інвестора з позичальником: інвестор сам робить вибір яку суму кредиту надати позичальнику.

Фінансові посередники - комерційні структури, які працюють за грошову винагороду, яка сплачується один раз позичальником за надання позик, також

плату від інвесторів за обслуговування кредиту, яка є фіксованою або ж сплачується кожного року, або виражається у процентах від суми позики [38].

Якщо говорити про недоліки, то системі характерна обмеженість ресурсів, причиною чого є те, що інвестиції в клірингових фінансових результатів діяльності мають більший ризик та є менш захищеними, не зважаючи на те, що велика частина площадок, які надають кредити, співпрацюють з колекторськими компаніями, пропонують інвесторам різні страховки, на випадок банкрутства платіжів позичальника.

Незважаючи на це, в процесі вивчення клірингового кредитування, все більша частина банків бачать у ньому не загрозу, а навпаки, додатковий ресурс для зростання доходів. Ринок онлайн- та мікрофінансових результатів діяльності не конкурує, а задовольняє попит, який не може бути задоволений банківськими кредитами. А банки це розуміють. Деякі банківські установи заключають партнерські відносини з ресурсами як пірингового, так і онлайн- та мікрофінансових результатів діяльності. До прикладу, американський банк JP Morgan Chase у грудні 2015 році оголосив про партнерство з компанією, яка займається онлайн-кредитуванням.

Ondeck, у квітні все того ж року швейцарський банк Credit Suisse зробив інвестицію кошти в американську пірингову компанію ProsPer. Американський Goldman Sachs у 2016р. зробив запуск власних онлайн платформ споживчого фінансових результатів діяльності Marcus, яка за процентними ставками успішно конкурує з такими американськими лідерами ринку p2p, як Lending Club і ProsPer, та за оцінками американських аналітиків, має великі шанси на успіх [12].

В Українських банках є кілька варіантів реакції на події:

- ☐ прийняття нових принципів фінансових платформ;
- ☐ партнерство з гравцями Фінтех-сегмента;
- ☐ відтиснутість новими інноваційними гравцями.

Якщо банки виберуть один з перших двох варіантів, то їх взаємовідносини з клієнтами мають шанс вийти на новий рівень. Зустріч двох

типів фінансів — «старого» та «нового» — можуть приймати абсолютно різні форми, від роздільного функціонування до поєднання.

Якщо брати до уваги світовий досвід, то в Україні лиш починається застосування таких фінансових інструментів. Можна вважати, що використання закордонного досвіду у сфері p2p-кредитування є актуальним в умовах сьогодення. Про це свідчить успішна практика запровадження такої послуги в АТ «Приватбанк» [48]. При цьому банк виступає організатором та оператором сервісу p2p, а також надає кредиторам свої компетенції в пошуку позичальників, оцінюванні ризиків та збиранні боргів.

В даний час банки все активніше беруть участь у процесі p2p-платформі і в якості кредиторів, і в якості організаторів.

Тому що банки скуті існуючою на сьогоднішній день бізнес-моделлю, а також більш суворим регулюванням з сторони центральних банків, тому, створюючи певне поєднання з компаніями того ж роду, банки створюють собі більш гнучкі умови для розвитку та зростання прибутку, запозичуючи певні технологічні рішення, знижуючи поточні витрати на певні операції, та опосередковано приймаючи певну участь у діяльності, яку вони не можуть самі вести.

Також банки мають прибутки, такі як: комісія за транзакції, а також вони отримують доступ до додаткової бази клієнтів, яким можна продати банківські продукти та послуг. Участь банків дає позитивні сигнали для інвесторів: останні вважають, якщо в цьому бере участь банківська установа, значить компанія є більш надійною в порівнянні з тими, що не мають відношення до банків [22].

Питома вага p2p-кредитів на споживчому ринку України мізерна. Цей ринок у нас майже не розвивається. При тому український ринок має гарні умови для цього: в Україні сформований досить гарний ринок мікро-фінансових результатів діяльності – враховуючи схожість параметрів продукту та значно менший процент у p2p – це клієнти ринку пірингового фінансових результатів діяльності, а також в Україні досить високо розвинена система

банківських карткових платежів [34]. Але, якоїсь значної динаміки збільшення ринку р2р у нас в країні не видно.

Є кілька причин: з одного боку, клієнти ще не привикли оформляти позики в онлайн-режимі, а якщо врахувати високий рівень недовіри населення до банківських установ в країні, то клієнти які будуть оформляти онлайн-позики з'являться не так вже і скоро. Клієнт бажає відвідати відділення банку, а також підписати договір з банківським працівником а не онлайн, в разі чого, якщо в нього виникне питання або ж спірна ситуація він знав до кого конкретно можна буде звернутися в такому випадку. Така логіка – стереотип, який переслідує клієнтів в Україні довгий час, адже вони вважають, що фінансові установи завжди намагаються їх ошукати, в тому числі нарахувати більші відсотки по кредиту, не розповісти про приховані комісії банку та багато іншого.

Якщо дивитись, яка довіра на сьогоднішній день населення до фінансових установ, кількість клієнтів, які хочуть відкрити депозит в банку є мінімальною, а якщо врахувати той факт що всі банки окрім Ощадбанку входять до Фонду гарантування вкладів, то в клієнтів повністю відпадає бажання відкривати депозит в банку. Про те, скільки в Україні сьогодні існує майданчиків р2р сказати важко, тому що точних даних поки що немає. Результат пошуку в інтернеті дав наступні ресурси: «Сім Зірок», «Ukredit», «MOCash». Очевидно цим і обмежується ринок пірингового фінансових результатів діяльності в країні [22].

Зробивши аналіз позитивного досвіду впровадження р2р-платформи, пропонуємо модель його функціонування для банку (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Модель системи функціонування р2р за умови участі банківської установи

Особливою дана модель є тим, що весь процес фінансових результатів діяльності буде під контролем в банку, тому організаційно-контрольна функція покладається саме на нього.

Також банк робить оцінку кредитоспроможності позичальником у своїй програмі, також він може виступати кредитором.

Якщо брати до уваги ризиковість даного кредитного інструменту, одну з частин ризиків бере на себе страхова компанія. Створення незалежного об'єднання представників р2р-кредитування і розробка стандартів їх діяльність потрібна для підвищення рівня захисту учасників угод та створення ефективної роботи онлайн-платформ спільного фінансування.

Незалежне об'єднання представників р2р-кредитування.

Реалізація даної моделі застосування такого кредитного інструмента як р2р-кредитування матиме такі переваги як для кредиторів, так і для позичальників:

- «швидкі» кредити за низькими процентними ставками: позичальники можуть отримувати кошти за нижчою вартістю, а кредитори — отримувати більше високі доходи;

- цільове призначення даних позик пов'язане з реалізацією стартапів у галузі інновацій, проектів енергозбереження (з даним видом фінансові результати діяльності АТ «Ощадбанк» добре знайомий – запроваджена системи енерго-фінансові результати діяльності – «Ощадний дім»);

- швидкість оформлення договору та отримання коштів, тому що економічні операції здійснюються онлайн, що зменшує витрати часу на пошук вигідного джерела фінансування;

- кредитори можуть самі вибирати об'єкти фінансування;

- позики є фінансовими інструментами, які можна продавати іншим кредиторам.

Отже, беручи до уваги світові тенденції p2p-кредитування, можна вважати достатньо інноваційним кредитним інструментом, який потрібно використовувати банку в Україні. Дивлячись на тимчасову стагнацію ринку фінансові інструменти розвитку реальної економіки та мінімальну довіру населення до банківської системи, я вважаю, що p2p-кредитування може бути дієвою альтернативою фінансових результатів діяльності не тільки для окремо взятого банку, а й для всієї банківської системи.

Давайте вернемося до моделі p2p-кредитування для банку. Як я вже зазначала вище, банк має три варіанти розвитку ситуації при реагуванні на p2p-кредитування. Давайте подивимося на кожен з варіантів для банку.

Перший з варіантів – партнерство з компаніями фінтех-сегменту, тобто це значить посередництво у піринговому кредитуванні. Я вважаю, що це є найменш ризиковий варіант діяльності, тому що банк робить тільки контрольні-організаційні функції. Тобто модель, яка представлена вище, показує фінансування p2p-кредитування саме для такої ситуації (рис. 3.2).

При цьому банк здійснює оцінювання кредитоспроможності позичальників, визначає рівень ризику та проводить модерацію. Банк також отримує доступ до баз даних клієнтів, яким можна запропонувати додаткові банківські послуги та продукти, дані клієнти є зовнішніми. Також банк не витрачає кошти на пошук клієнтської бази а витрачає свої кошти на аналіз

позичальника (клієнта), за що отримує винагороду від кредитора. Отже, ми можемо зробити висновок, що банк отримує винагороду від кредитора за консультацію по банківському продукту та аналіз кредитоспроможності позичальника.

Також банк отримує комісійну винагороду за зарахування коштів на рахунок позичальника. На мою думку, величина комісійної винагороди потрібно визначати у процентному значенні до всієї суми кредити. А ціна консультації має бути визначена конкретною сумою. Прайс цін має надаватися кредитору, щоб він розумів за які послуги він платить. Даний варіант розвитку подій при піринговому кредитуванні є без ризиковим, тому що банк виступає лиш як посередник. Тому банк отримає лиш доходи. Обліковувати такий вид доходу ми пропонуємо таким чином (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1.

Бухгалтерські проведення при застосуванні системи р2р за фінансові послуги

№	Проведення	
1.	Нарахування комісійної нагороди за транзакційну операцію:	
	Дт 2622	Кошти в розрахунках фізичних осіб
	Кт 2620	Кошти на поточному рахунку фізичної особи
	Кт 6510	Комісійні доходи від розрахунково-касового обслуговування клієнтів
або	Кт 6519	Інші комісійні доходи за операціями з клієнтами
2.	Нарахування винагороди за консультаційні послуги:	
	Дт 2622	Кошти в розрахунках фізичних осіб
або	Дт 1001	Банкноти та монети в касі банку
	Кт 6939	Дохід від наданих консультаційних послуг фінансового характеру.

Отже, можна зробити висновок, що така форма фінансового посередництва є об'єднанням характеристик банківських фінансових результатів діяльності та р2р-кредитування. Залишаючись за своєю суттю р2р-кредитування, воно переходить під контроль банку, тому що банк є організатором такої платформи. У цьому випадку, продовжуючи робити традиційні функції фінансового посередника, банк об'єднує зусилля на функціях інформаційного, правового та операційного супроводу, таких як:

- аналіз та надання інформації кредиторам про доступні варіанти, фінансові результати діяльності;
- розробка умов участі позичальника у торгах;
- контроль за виконанням фінансових зобов'язань сторін.

Виступаючи у ролі організатора p2p-платформи, банк може зменшити рівень ризику неповернення кредитів, шляхом використання у роботі такої платформи власних методик оцінювання кредитоспроможності позичальників і бази даних банку щодо кредитної історії клієнтів. Таким чином, можна досягти залучення більшої кількості інвесторів до p2p-кредитування.

За цією моделлю банк-організатор платформи робить оцінку кредитоспроможності позичальників, визначає рівень ризику та проводить модерацію. Так, банк-кредитор не витрачає кошти на пошук клієнтів. Даний варіант для банку є ризиком, тому що він братиме участь в кредитуванні. І тут виникає питання в чому різниця між звичайним банківським кредитуванням і p2p-кредитуванням банком!?

Що стосується 2p2-кредитування: відсоткові ставки за такими позиками або встановлюються самими кредиторами у боротьбі за найнижчу відсоткову ставку, або визначаються банком при аналізі кредитоспроможності клієнта. Зрозуміло, що для позичальників, у яких за результатами такої оцінки імовірність банкрутства є вищою, такому клієнту присвоюється більш висока ставка. Таким чином, банк-кредитор закладає у відсоткову ставку винагороду за ризик. Тому, після встановлення ставки, розрахунок суми кредиту, оцінка платоспроможності позичальника закінчується p2p-кредитуванням. Тут вже відбувається фінансовий результат діяльності у традиційному його значенні.

Згідно моделі вище – частину ризику бере на себе страхова компанія. А іншу частину кредиту банк мусить забезпечити резервом. У даному випадку банк більш серйозніше відноситься до вибору позичальника. Банк сам для себе вибирає, кого з позичальників і на яку суму він готовий кредитувати. Позичальник звертається за наданням кредиту не до банку а до учасника торгів.

Банк сам в свою чергу визначає на скільки вигідний і прибутковий у клієнта проект.

Організація обліку такого виду кредитування відбувається у вигляді наступних бухгалтерських проведення (таблиця 3.2.).

Таблиця 3.2.

Організація обліку р2р кредитування у вигляді бухгалтерських проведення

№	Проведення	
1.	Відображення первісної вартості наданого кредиту:	
	Дт 2203	Кредит, що наданий фізичній особі
	Кт 2620	Кошти на поточному рахунку фізичної особи
	Кт 2206	Неамортизований дисконт за кредитом, що наданий фізичній особі
2.	Нарахування процентних доходів за користування кредитом:	
	Дт 2208	Дебіторська заборгованість за нарахованими доходами
	Кт 6052	Процентні доходи за кредитом, що наданий фізичній особі
3.	Амортизація дисконту за користування кредитом:	
	Дт 2206	Неамортизований дисконт за кредитом, що наданий фізичній особі
	Кт 6052	Процентні доходи за кредитом, що наданий фізичній особі
4.	Відображення суми отриманих процентів:	
	Дт 2620	Кошти на поточному рахунку фізичної особи
	Кт 2208	Дебіторська заборгованість за нарахованими доходами
5.	В обліку формування резерву за виданим кредитом відбувається в момент видачі кредиту:	
	Дт 7702	Відрахування в резерви під наданий фізичній особі кредит
	Кт 2209	Резерви під наданий фізичній особі кредит

Як ми вже говорили раніше, розрізнення від звичайного кредитного результату діяльності полягає в умовах кредитування, визначенні відсоткових ставок, вибір клієнта (позичальника). Якщо порівнювати з першим варіантом, коли банк виступає лиш посередником, такий варіант є ризиковим для банківської установи. Але частину ризику, все ж таки бере страхова компанія. Звичайно, страхова компанія має свій прибуток від участі, але й бере на себе частину ризиків. Що для банку є добре, адже витрати на резерв під такий кредит потрібно зробити в меншій сумі, аніж на всю суму кредиту.

На мою думку, організація кредитування банком населення через р2р-платформу є одним з інноваційних підходів, який потрібно використовувати банком для збільшення кредитного портфеля. Та в даній ситуації банк не

витрачає ресурси на пошук бази клієнтів та просування банківських послуг та продуктів.

До того ж, АТ «Ощадбанк» вже бере участь у схожій програмі [47]. По суті, програма енергозбереження від держави за участю банку, це не що інше – як р2р-кредитування. Тут використано компіляцію двох наведених моделей.

На нашу думку, даний вид діяльності дуже схожий до р2р-кредитування, тому що зберігаються майже всі умови. Що стосується першої моделі:

- ☐ банк є посередником. Саме банку надаються усі документи для аналізу позичальника;

- ☐ банк отримує комісію та відсотковий дохід.

- ☐ банк контролює усю схему отримання та погашення кредиту.

- ☐ банк контролює цільове використання коштів.

Що стосується другої моделі: частку коштів, яку не компенсує держава, клієнт бере в позику в банку. Мається на увазі, та частина коштів вважається як споживчий кредит. Тому даний напрямок є перспективним, тому що він має багато переваг для банку.

Третій варіант розвитку подій – банк не бере участь в 2р2-кредитуванні. Тобто, залишається в стороні перспективної ніші, яка в нашій країні майже не зайнята. В такому випадку банк втрачає можливість отримати безризиковий вид доходу, а також наростити клієнтський портфель та кредитний.

Якщо дивитись, як сьогодні банківські установи працюють над взаємовідносинами з ринком р2р, ми можемо зробити висновок, що майбутнє даного ринку пов'язане тісною інтеграції з не дорогими та надійними джерелами банківського капіталу для збільшення видачі кредитів. У класичному вигляді пірингова модель кредитування має створювати альтернативу банку та не припускає участь банку в даному процесі.

На нашу думку, перші дві запропоновані моделі розвитку для банківських установ в сфері р2р-кредитування є інноваційними та альтернативним варіантом розвитку. Це добре відобразиться не тільки на конкретному банку, але й вплине на всю банківську систему.

Ми можемо зробити висновок - банк виступає кредитором у даному форматі, тому основним розрізненням є кредитування, вибір відсоткових ставок та, звісно, клієнтів.

Якщо порівнювати з першою різновидністю, то даний варіант є більш небезпечним для банку. Але треба зважати і на те, що страхові компанії також беруть на себе частину ризику. Страхові компанії також отримують вигоду, але й несуть великий ризик. Для банківської установи це звісно добре, тому що витрати на запас під такі кредити треба зробити в ще меншій сумі, ніж на всю суму. Я вважаю, що запровадження р2р-платформи є найкращим рішенням, яке банк може використовувати для збільшення свого кредитного портфелю. Одним з найбільших плюсів є те, що банк не витрачає кошти на пошук клієнтської бази та просування банківських продуктів та послуг.

Якщо подивитись на те, як в наш час банки створюють взаємовідносини з р2р, то можна сказати, що майбутнє даного ринку пов'язане у об'єднанні з недорогими та безпечними джерелами капіталу банку для збільшення видачі банківських кредитів.

3.2. Внутрішній аудит як інструмент підвищення ефективності банківської діяльності

Головна мета роботи служби внутрішнього аудиту - вдосконалення діяльності банку, оцінка ризиків які можуть настати, виявлення проблемних сфер у роботі банку, та створення рекомендацій, які спрямовані на збільшення ефективності в роботі банківської установи в цілому.

В більшості українських банків внутрішній аудит обмежується лише певним мінімальним переліком обов'язкової роботи. До нього включають:

- контроль за правильністю введення бухгалтерського обліку;
- перевірка відповідності вимогам зовнішніх та внутрішніх документів;
- здійснення комплексних перевірок філій банків.

І це відбувається саме в той час, коли у світовій банківській практиці склалося ширше розуміння цілей внутрішнього аудиту [72]. Його головна мета визначається сьогодні як допомога банку в досягненні поставлених цілей шляхом всесторонньої оцінки внутрішніх систем управління, ризик-менеджменту і контролю.

На даному етапі варто виокремити певні, притаманні не тільки АТ «Ощадбанк», проблеми внутрішнього аудиту банку (таблиця 3.3), а також сформулювати рекомендації щодо їх розв'язання.

На сьогоднішній день аудит потрібен в банку у зв'язку з багатьма причинами, однією з яких є моніторинг найризиковіших видів банківської діяльності. Одним з яких є банківські фінансові результати діяльності, що з одного боку є добрим для банку, адже дохідність банку збільшується, а з іншого боку є великим ризиком. Одним із аспектів досліджень банківських фінансових результатів діяльності є кредитний ризик, та фінансування систем нагляду та контролю за кредитною діяльністю банку [66].

Таблиця 3.3.

Ключові проблемні питання внутрішнього аудиту в банківській системі України та рекомендації щодо їх розв'язання

Проблеми	Способи вирішення
Невірне розуміння суті аудиту	Проведення роз'яснювальних робіт з персоналом
Існує дефіцит кваліфікованих кадрів	Підвищення кваліфікації осіб, що вже мають практичний стаж аудиторської діяльності, шляхом проходження ними обов'язкових короткострокових курсів
Нормативно-правове забезпечення знаходиться на стадії розробки, використовується у банківській практиці недостатньо і поверхово	Необхідно вводити нові нормативні акти та вдосконалювати існуючі
Недостатнє наукове опрацювання	Необхідне ґрунтовне наукове опрацювання усього комплексу питань, пов'язаних із внутрішнім аудитом, виокремлення і вчасне вирішення проблем у цій сфері
Банки не приділяють достатньої уваги системному аналізу, діагностиці та прогнозуванню діяльності	Удосконалення системи проведення аудиту

При цьому процес моніторингу видів банківської діяльності можна представити у вигляді компіляції наступних етапів (рис. 3.3).

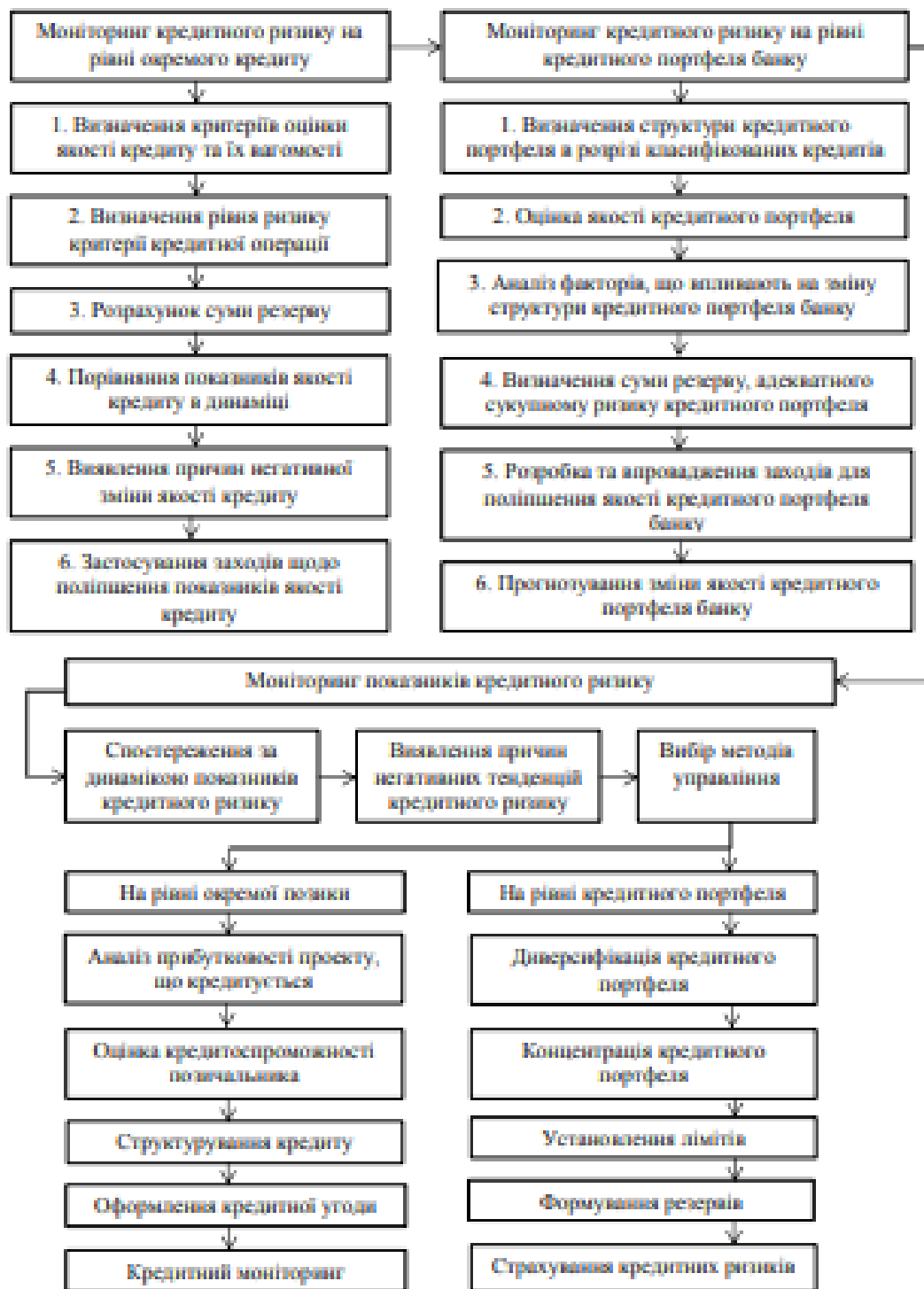

Рис. 3.3. Етапи моніторингу окремих видів банківської діяльності

1. Концентрація кредитного портфеля, система внутрішнього контролю, кінцевою ланкою якого є аудит.
2. На другому рівні є моніторинг системи внутрішнього контролю. Я пропоную використовувати моніторинг і на першому рівні – під час виконання та супроводження операцій та процесів.

Так як ефективність банківських фінансових результатів діяльності в більшій мірі залежить від якісної структури кредитів, то логічно що на другому етапі моніторингу кредитного ризику на рівні кредитного портфеля банку важливим етапом є встановлення зв'язку між такими показниками як: якість кредитного портфеля та ефективність банківської установи.

Давайте розглянемо більш детально проведення моніторингу кредитного ризику на рівні одного з кредитів, який надано фізичній особі.

Для відвернення можливості виникнення в майбутньому проблемної заборгованості менеджменту банку потрібно організувати моніторинг кредитного процесу на наявність виконання клієнтом договірних зобов'язань перед кредитором.

Більш глибокий аналіз фінансового стану позичальника проводиться за окремими найбільш вагомими показниками:

1. Кредитний менеджер робить збір інформації про фінансовий стан позичальника, після чого відбувається аналіз та спеціаліст робить відповідні висновки.
2. Здійснення аналізу висновків поточного фінансового стану позичальника та стану фінансів на момент видачі кредиту (підписання договору).
3. Порівняння фінансового стану на момент видачі кредиту із моментом поточного фінансово-майнового стану.
4. Аналіз питання на рахунок постійності зарахувань доходів позичальника.

5. Узагальнення одержаної інформації, аналіз висновків. Вирішення питань про вектора діяльності підрозділів у напрямі стягнення дебіторської заборгованості, прострочених боргів.

З метою високоякісного проведення роботи у сфері здійснення ризикових операцій банк повинен розробити, затвердити, а також впровадити окремі внутрішні документи з питань проведення фінансового моніторингу, які повинні оновлюватися постійно відповідно з змінами до законодавства України, а також подій, які можуть мати вплив на певні ризики банківської установи:

- Правила внутрішнього моніторингу банку;
- Програма ідентифікації, верифікації та вивчення клієнтів банку;
- Програма проведення моніторингу за певним напрямом діяльності банку в процесі обслуговування клієнтів.

За кожним напрямом діяльності банку створюється окрема програма:

- Програма стягнення проблемної заборгованості банку;
- Програма навчання та підвищення кваліфікації працівників банку.

Новітньою технологією проти шахрайських дій у сфері фінансових результатів діяльності фінансової установи є використання фрод-моніторингової інформації, яку використовують за кордоном [69].

Фрод-шахрайство виявляється в незаконних діях та неправомірному використанні банківських ресурсів. Фрод-моніторинг – одна з ключових складових превентивних заходів в боротьбі з шахрайством, ззовні та всередині банку. Першим кроком кожної фінансової установи має бути фрод-моніторинг при здійсненні банком фінансової операції для уникнення внутрішніх ризиків.

В Європі більша частина банків передають функцію фрод-моніторингу аутсорсинговим компаніям. Як свідчить практика у нас, фрод-моніторинг в Україні є безсистемним і не представляє певної комплексної системи. Як правило, функції фрод-моніторингу покладаються на банківських програмістів та службу безпеки [72].

Сьогодні українські банки готові до розробки і запуску комплексних систем фрод-моніторингу. Більша їх частина усвідомили невідкладність створення таких систем в боротьбі із шахрайством. Але технічно, технологічно, та головне, регульовано банківська система до даних впроваджень не готова. Більшість банківських систем не має потрібної інформації та необхідних інструментів для інтеграції з системою фрод-моніторингу. В більшості банків немає якісної системи ризик-менеджменту, яка б працювала. Більшості банкам легше використовувати страхування збитків, аніж боротися з ризиками превентивними методами. Головним фактором, що затримує впровадження комплексних систем фрод-моніторингу в діяльність банків є відсутність підлаштованих до реалій національної банківської системи методологій.

Ми вважаємо, що АТ «Ощадбанк» потрібно звернути свою увагу на створення підрозділу фрод-моніторингу. В першу чергу, потрібно запозичити європейський досвід боротьби з шахрайством, по-друге, фрод-моніторинг є першим кроком, який банк має здійснити для уникнення внутрішніх ризиків.

Отже, окрему увагу потрібно приділити порядку створення та фінансування підрозділу фрод-моніторингу. На рис. 3.4 наведено ключові аспекти впровадження даного підрозділу та напрями його фінансування.

Дана ситуація із збільшенням проблемного портфеля банку склалася у зв'язку з неналежною увагою менеджменту банків до потенційних клієнтів-шахраїв. Позики, які були видані банком, не використовувались жодного разу, або ж протягом одного-двох місяців для покриття злочинних намірів, що свідчить про шахрайство з боку клієнтів. Саме використання цього виду моніторингу допомагатиме запобіганню злочинних посягань з боку потенційних позичальників, а також не допустить зловживань з боку персоналу.

За останній час збільшилася кількість неповернених кредитів з боку клієнтів банку не тільки через фінансові труднощі у позичальників, але й з причини запланованих шахрайських намірів. Тому ми думаємо, що даному питанню потрібно приділити велику увагу для зменшення кількості шахрайських дій з цього питання.

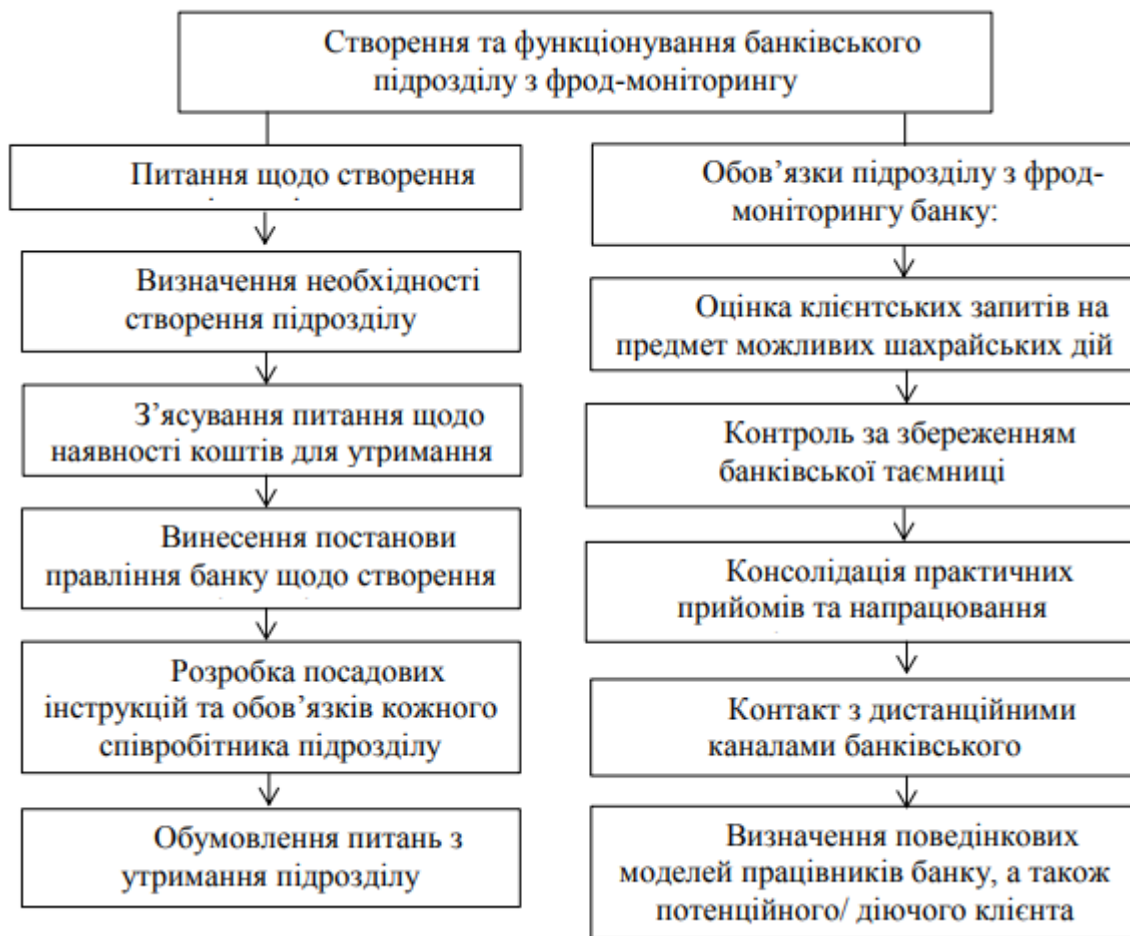

Рис. 3.4. Організаційно-нормативні передумови створення та функціонування фрод-моніторинг-підрозділу банку

Загалом, система внутрішнього контролю, не тільки АТ «Ощадбанк», а й закордонних банків, вимагає вдосконалення та розвитку, яке пов'язане з впровадженням інформаційних систем, які б об'єднували ведення бухгалтерського обліку з контрольними процедурами з метою забезпечення стабільного фінансування та розвитку.

Тому для формування поведінкових моделей працівників банку та потенційного клієнта банк повинен створити ефективну систему внутрішнього контролю, яка б передбачала оптимізацію взаємозв'язку та обміну інформацією між внутрішнім контролем, зовнішнім та внутрішнім аудитом банку.

Отже, в третьому розділі «Аудит ефективності банківської діяльності» розглянуто особливості організації бухгалтерського обліку та аналізу

фінансових результатів діяльності банку при запровадженні p2p-платформи для населення; проаналізовано особливості проведення внутрішнього аудиту банківської установи та запропоновано як інструмент підвищення ефективності банківської діяльності створити в банківській структурі підрозділ з фрод-моніторингу.

ВИСНОВКИ

Банківська система України в умовах впливу пандемії, політичних, соціальних та екологічних загроз піддається цілому спектру ризиків, що зумовлюють зміну її фінансово-економічного стану. Такого ж впливу зазнають окремі банки, для яких додаються окрім зовнішніх, ще й внутрішні (операційні) ризики. Тому всесторонній облік, аналіз та аудит фінансової діяльності банків залишається одним з важливих та необхідних інструментів моніторингу фінансово-економічного стану банківських установ.

В першому розділі бакалаврської роботи наведено теоретичні аспекти формування та оцінки фінансових результатів діяльності банку. Зокрема, проаналізовано поняття банківських операцій, доходів та витрат банку, досліджено їх структуру та наведено узагальнену класифікацію доходів та витрат банку; визначено сутність прибутку, його роль в функціонуванні держави, банку та його клієнтів, досліджено порядок формування прибутку банку; проаналізовано показники ефективності діяльності банку, виокремлено основні універсальні показники та допоміжні специфічні критерії оцінки ефективності діяльності банку, а також наведено їх оптимальні для ефективної діяльності банківської установ значення.

У другому розділі проаналізовано фінансово-економічний стан банку на прикладі АТ «Ощадбанк» за 2018-2020 роки, зокрема, здійснено аналіз активів та пасивів банку, показників прибутковості, аналіз ефективності діяльності банку. Проведений аналіз фінансових результатів показав, що протягом останніх трьох років АТ «Ощадбанк» активно працює в напрямку поступової реалізації задекларованих пріоритетів та цілей Стратегії розвитку на 2021-2024 рр. Також досліджено облікову політику банку, яка засвідчує, що особливу увагу потрібно приділити світовому досвіду організації внутрішнього контролю в установах Ощадбанку, в тому числі щодо проведення майбутніх перевірок роботи структурних підрозділів банку та окремих напрямів його діяльності.

В третьому розділі «Аудит ефективності банківської діяльності» розглянуто особливості організації бухгалтерського обліку та аналізу фінансових результатів діяльності банку при запровадженні р2р-платформи для населення; проаналізовано особливості проведення внутрішнього аудиту банківської установи та запропоновано як інструмент підвищення ефективності банківської діяльності створити в банківській структурі підрозділ з фрод-моніторингу.

Рекомендовані моделі розвитку банку лежать в сфері застосування р2р-підходу, який є новітнім та еквівалентним варіантом розвитку. Це добре вплине не тільки на один банк, але й на всю банківську систему.

Іншим шляхом розвитку, який стосується аудиту фінансової діяльності, є започаткування функціонування систематизованої структури моніторингу кредитно-інвестиційного портфелю банку. Воно слугуватиме знаходженню причин виникнення кредитного ризику, обумовленню ефективності кредитної операції, вчасному використанню запобіжних заходів та утворенню високоякісного кредитного портфелю завдяки використанню механізму зворотного зв'язку.

Для того, щоб банк міг високоякісно провести роботу у галузі здійснення небезпечних операцій, банк повинен розробити, схвалити, запровадити окремі внутрішні документи, які стосуються питань здійснення фінансового моніторингу. Дані документи мають оновлюватись постійно, враховуючи зміни до законодавства України. Також потрібно взяти до уваги події, які могли б вплинути на деякі ризики банківської установи: програма ідентифікації клієнтів; проведення моніторингу за деякими напрямками діяльності банку; правила внутрішнього моніторингу банку.

За кожним спрямуванням діяльності банку розробляється окрема програма: програма навчання та підвищення професійності; програма стягнення проблемної заборгованості.

Фрод-моніторинг інформації – це система протидії шахрайству у сфері аналізу фінансових результатів діяльності. Її часто використовують за

кордоном під час ведення бізнесу. АТ «Ощадбанк» повинен задуматись над створенням підрозділу фрод-моніторингу. Ощадбанку потрібно запозичити європейський досвід боротьби з шахрайством.

Ситуація із збільшенням проблемного портфеля банку виникла через недостатню увагу менеджменту банків до клієнтів-шахраїв. Видані позики у першому випадку не обслуговуються позичальниками взагалі, у другому-вони обслуговуються в період 2-3 міс., після чого виникає заборгованість у клієнта. Завдяки цьому виду моніторингу банки зможуть зменшити ризик шахрайських дій клієнтів банку, а також не допустити зловживання з боку працівників банку.

Якщо аналізувати повну картину, система внутрішнього контролю усіх банків, в тому числі АТ «Ощадбанк» потребує вдосконалення та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банківські операції: навчальний підручник / В. І. Капран, М. С. Кривченко, О. К. Коваленко, С. І. Омельченко. / Київ: Центр навч. літ., 2016. – 208 с.
2. Брітченко І.Г. Підвищення конкурентоспроможності банків на ринку банківських послуг України/ І.Г. Брітченко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. (Збірник наукових праць). – 2015. – Випуск 1 (45). – Том 1. – С. 176-179.
3. Башлай С.В. Теоретичні аспекти та особливості банківського фінансові результати діяльності в Україні / С.В. Башлай, Н.О. Лобода // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 12: Збірник наукових праць: Наукове видання. – Суми: Мрія-1 ЛТД; УАБС, 2015. – 234 с.
4. Бондар О.П. Банківське споживче фінансові результати діяльності населення [Електронний ресурс] / О.П. Бондар. – Режим доступу: http://www.archive.nbuv.gov.ua>portal/Soc_Gum...04...pp68-84.pdf
5. Белова І. В. Організація контролю в банку: [навч. посібник] / І. В. Белова. — Суми: Університетська книга, 2019. — С. 161–162
6. Васюренко О. В. Облік і аудит у банках [Текст]: навч. посібн. / О. В. Васюренко. — К. : Знання, 2018. — 325 с.
7. Васюренко О. В. Банківські операції [Текст]: навчальний посібник/ О. В. Васюренко. //4-те вид., перероб. і доп. //Київ : Знання, 2014. – 324 с.
8. Внутрішній аудит у банку [Текст]: навчальний посібник/ [Погореленко Н. П., Сидоренко О. М., Сердюк Л.В. та ін.] – Львів: Новий світ- 2018, 2020. – 270 с.
9. Гроші та кредит [Текст]: навчальний посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М.І. Савлука.–К.: КНЕУ, 2020. – 363 с.

10. Голюк В.Я. Фінансові результати діяльності як чинник фінансової кризи // Економічний форум No2 2014 с 178-183[Електронний ресурс]: Режим доступу: http://lutsk-ntu.com.ua/sites/default/files/u_nomeri_2_2014_noviy.pdf
11. Господарський кодекс України станом на 06.11.2017р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
12. Демінський С. Як трансформувалося Р2Р-фінансові результати діяльності в Україні/ Сергій Демінський. – [Електронний ресурс] – 2016. – Режим доступу до ресурсу:<http://news.finance.ua/ua/news/-/371527/sergij-deminskyjak-transformuvalosya-r2r-kredytuvannya-v-ukrayini>.
13. Дмитришин Л.І. Розробка механізму формування стратегій управління банківською системою України / Л.І. Дмитришин, І.І. Благун // Бізнес Інформ. – Харків, 2014. – № 11. – С. 238-245.
14. Дмитришин Л.І. Формування стратегій управління банківською системою України / Л.І. Дмитришин, І.І. Благун. – Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2016. – 212 с.
15. Дмитришин Л.І. Аналіз ефективності алокації кредитних ресурсів банківської системи України / Л.І. Дмитришин, І.І. Благун // Прикладные аспекты моделирования социально-экономических систем : монография / Под ред. В.С. Пономаренко, Т.С. Клебановой. – Бердянск : Издатель Ткачук А.В., 2015. – С. 398-415..
16. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2018 р No2121 – III // (зі змінами та доповненнями) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
17. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999р No 996-XIV (із змінами і доповненнями) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
18. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 No 679-XIV (із змінами і доповненнями) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

19. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 № 3125-ХІІ (із змінами і доповненнями від 01.05.2016) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

20. Звіт консолідований про управління Акціонерне товариство «Державний Ощадний Банк України» за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.oschadbank.ua/sites/default/files/2021-04/Oschadbank%202020%20-%20FS%20CONSO%20%28UKR%29.pdf>

21. Звітність Ощадбанку 2021: основна інформація, огляд послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://finsee.com/%D0%BE%D1%89%D0%B0%D0%B4%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA/#%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>

22. Золотарьова О. В. Інноваційні банківські продукти та специфіка їх запровадження в Україні: [Текст] / О. В. Золотарьова, А. А. Чекал // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – №1. – С. 163–179.

23. Зубишена О.В. Особливості банківського фінансові результати діяльності в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2013/Economics/1_133245.doc.htm.

24. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під фінансові ризики в банках України [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ № 481 від 27.12.2017 р. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

25. Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ від 17.06.2014 р. № 280. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0918-04?test=NOaMfL2dtr58zsT6ZigzNvVHHI49gs80msh8Ie6>

26. Інструкції щодо організації банківської системи в надзвичайному режимі [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ від 22.07.2014 № 435 (із змінами і доповненнями). – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

27. Інструкція про порядок обліку, зберігання, використання, доступу та розкриття інформації, що містить банківську та комерційну інформацію, затверджена наказом голови правління АТ «Ощадбанк» від 25.03.2018 р. №75 фінансові результати діяльності».

28. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ від 28.08.2018 № 368. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

29. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ від 27.12.2017 № 480. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

30. Кійко Ю.Т. Місце внутрішнього аудиту в системі контролю в банківській сфері / Кійко Ю.Т. // Вісник ОНУ ім. Мечникова. – 2016. – Т.21. – Випуск 2, 203-209 с.

31. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у банках України [Текст]: навчальний посібник / Л. М. Кіндрацька. / Київ : КНЕУ, 2019. – 636 с.

32. Кіреєв О. І. Внутрішній аудит у комерційному банку [Текст]: навчальний посібник / О. І. Кіреєв, Н. П. Шульга, О. С. Полетаєв. — К. : КНТЕУ, 2019. – 295 с.

33. Коваленко В. В. Дадашев Б.А. Розвиток ринку банківських послуг України в світлі фінансових глобалізаційних викликів: [Текст] // Економічний простір. – 97. – 2015. – С.127 – 139.

34. Коваленко В. В. Трансформаційні напрями розвитку банківської системи України: [Текст] / В. В. Коваленко // Економічний форум. – 2015. – №2. – С. 28–34.

35. Коренева, О.Г. Організація обліку в банку [Текст] : навчальний посібник / О.Г. Коренева, О.В. Мірошніченко, Т.Г. Савченко. - Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2018. - 273 с. – ISBN 5-99384-979-1.

36. Коцовська Р.Р. Операції комерційних банків [Текст]: навч. пос./ Р. Р. Коцовська, В. І. Ричаківська, Г. П. Табачук, Я. В. Грудзевич, М. А. Вознюк. //4-те вид. //Київ : Алерта, 2014. –500 с.

37. Куртвелієва Д.Д. Сучасний стан фінансові результати діяльності в Україні та шляхи його удосконалення.[Електронний ресурс] – Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка».–2018. – №6. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=237>.

38. Лаврик О.Л. Сучасне фінансове посередництво при здійсненні банківського фінансові результати діяльності / О.Л. Лаврик // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – Т. 21. – № 1. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. – С. 173–178.

39. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ): [Текст] / Н. Б. Литвин. // Київ : [б, в.], 2018. – 608 с.

40. Методичні рекомендації щодо проведення внутрішнього аудиту фінансових установ, затверджено розпорядженням Держкомісії з регулювання ринків фінансових послуг від 27.09.2015 р. №4660 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.minfin.gov.ua.

41. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку No 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_015.

42. Міжнародний стандарт фінансової звітності No 9 «Фінансові інструменти» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_016.

43. Міжнародні стандарти якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг від 2014 р. / переклад з англійської. – К., 2015. – Ч. 1. – 2015. – 1017 с.

44. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку: Облікові політики, зміни в облікових політиках та помилки [Електронний ресурс]: Режим доступу: www.minfin.gov.ua/document/92422/МСБО_8.

45. Національний банк України. Банківський нагляд [Електронний ресурс]: / Данні фінансової звітності банків України. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/index.htm.

46. Національний банк ініціює врегулювання питання Р2Р фінансові результати діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish>

47. Офіційний сайт АТ «Державний ощадний банк України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oschadbank.ua>.

48. Офіційний сайт АТ КБ «ПриватБанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://privatbank.ua>.

49. Офіційний сайт: Українське бюро фінансові історій [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://ubki.ua>

50. Паливода О.М. Стратегічна кооперація банків на ринку споживчого фінансові результати діяльності: [Текст] / О.М. Паливода, К.Д. Лапшина // Економіка та держава. – 2015. – No 7. – С. 74–77.

51. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: постанова Правління НБУ : затверджена 30.06.2016 р. No 351 / Національний банк України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до постанови : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

52. Положення про організацію внутрішнього аудиту в банках України [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ від 10.05.2016 р. No 311. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0311500-16?test=Up9Mf3o6fritCy9T2ZiX5/BQWHI4YEs80msh8Ie6>.

53. Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ від 29.12.2014 р. No 867. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0867500-14>.

54. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банківських установах України [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ від 30.12.98 No 566. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?preg=z01674-00>.

55. Положення про службу ревізій та контролю АТ «Ощадбанк»: постанова Правління АТ «Ощадбанк» : затверджена 20.01.2013 р. No 21 / АТ «Ощадбанк», 2013. – 44 с.

56. Положення про організацію операційної діяльності в банках України: постанова Правління НБУ : затверджена 16.06.2013 р. No 254 / Національний банк України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до постанови : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

57. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в установах АТ «Ощадбанк» [Текст] : Постанова Правління АТ «Ощадбанк» від «05» квітня 2016 р. No 260.

58. Положення про організацію операційної діяльності в установах АТ «Ощадбанк» [Текст]: Постанова Правління АТ «Ощадбанк» від «05» квітня 2016 р. No 260

59. Положення про Облікову політику АТ «Ощадбанк» [Текст] : Постанова Правління АТ «Ощадбанк» від «31» січня 2016 р. No 93.

60. Положення про внутрішній аудит: рішення наглядової ради публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» [Текст] : протокол No4 від 15.09.2016 р.

61. Положення про департамент внутрішнього аудиту АТ «Ощадбанк»: рішенням Наглядової ради АТ «Ощадбанк» [Текст] : від 25.12.2013 р. No 6 / АТ «Ощадбанк», 2013. – 41 с.

62. Положення про порядок видачі банкам ліцензій на здійснення банківських операцій [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ від 06.05.1998 р. No 181. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?preg=z01694-00>.

63. Положення про фінансові результати діяльності клієнтів роздрібного бізнесу: Постанова правління публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» No 32 від 23.01.2017 року

64. Порядок проведення ревізій та контролю за фінансово- господарською діяльністю в установах АТ «Ощадбанк»: постанова Правління АТ «Ощадбанк»: затверджена 15.09.2015 р. 134/АТ «Ощадбанк», 2015. – 99с.

65. Про затвердження Змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова НБУ від 17.11.2014 №723 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>.

66. Рац О. М. Дослідження впливу якості кредитного портфелю на ефективність кредитної діяльності банку як складова моніторингу кредитного ризику / О. М. Рац // Технологічний аудит та резерви виробництва. – 2015. – №1/5(21). – С. 41–45.

67. Рац О. М. Організаційні засади кредитного моніторингу позичальників в системі управління кредитними ризиками банку/ О. М. Рац // Науковий вісник Херсонського національного державного університету. Серія «Економічні науки». – 2014. – №5. – С. 259 – 264.

68. Регламент проведення ревізій та контролю фінансово- господарської діяльності установ АТ «Ощадбанк» [Текст]: постанова Правління АТ «Ощадбанк»: затверджена 18.05.2019 р. № 164 / АТ «Ощадбанк», 2019. – 10с.

69. Рогожнікова Н.В. Концептуальні підходи до моніторингу як форми спостереження за процесом споживчого фінансові результати діяльності в комерційному банку / Н.В. Рогожнікова // Вісник Університету банківської справи Національного Банку України. – 2018. – № 3 (9). – С. 191–192.

70. Рясних Є.Г. Система управління кредитним портфелем у комерційному банку / Є.Г. Рясних, А.А. Пономарьов, М.О. Микитин // Вісник Хмельницького національного університету. – 2019. – № 2. – С. 146–149.

71. Сарахман О.М. Аудит у банках [Текст] : навчальний посібник / О.М. Сарахман.—К.: УБС НБУ, 2017. — 334с.

72. Слав'янська Н.Г. Світовий досвід моніторингу умов банківського фінансові результати діяльності: [Текст] / Н.Г. Слав'янська // Фінансовий простір. – 2019. – № 3 (3). С. 7276.

73. Статут АТ «Ощадбанк» [Текст]: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.02.2013 р. №261.

74. Стрільчук Ю.І. Імплементация інноваційних підходів банківського фінансові результати діяльності населення в Україні / Ю.І. Стрільчук //

Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку: зб. матеріалів І Всеукр. наук.практ. конф. – К., 2016. – С. 56–58. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// ir.kneu.edu.ua:8080/handle/2018/19041](http://ir.kneu.edu.ua:8080/handle/2018/19041).

75. Сп'як Г. І. Облік і аудит у банках[Текст] : навчальний посібник / Г. І. Сп'як, Т. І. Фаріон. //Київ : Атіка, 2014. – 328 с.

76. Сп'як Г.І. Система внутрішнього контролю банків України: стан та тенденції розвитку / Г.І. Сп'як, Т.І. Фаріон // Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу ТНЕУ. – 2018.– Випуск No 7. – С. 42-52.

77. Сп'як Г.І. Ревізія як форма внутрішнього контролю в установах банків України/ Г.І. Сп'як, Б.Б. Сас // Стаття з науково-виробничого журналу «Інноваційна економіка». – 2013.

78. Урусова З.П. Внутрішній аудит і контроль операцій комерційних банків України / З.П. Урусова // Сталий розвиток економіки. – 2013. – No 3. – С. 278–282.

79. Усатенко О. В. Шляхи вдосконалення обліку і аудиту фінансові операцій із фізичними особами у комерційному банку / О. В. Усатенко, М. К. Терещенко // Економічний простір. — 2013. —No 69. — С. 214–222. — Режим доступу: [http:// nbuv.gov.ua/j-pdf/ecspros_2013_69_24.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecspros_2013_69_24.pdf).

80. Яременко В. А. Кредит як потрібний економічний інструмент / В. А. Яременко, Л. Д. Чалапко (Калник), Д. А. Бабухін // Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна. – 2017. – Вип. 27(2). – С. 90–93.